

2011

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

DIPLOMSKA NALOGA

DIPLOMSKA NALOGA

MATEJA RUPNIK

MATEJA RUPNIK

KOPER, 2011

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Diplomska naloga

PROBLEMATIKA ŠTUDENTSKEGA DELA

Mateja Rupnik

Koper, 2011

Mentor: viš. pred. mag. Suzana Sedmak

POVZETEK

Študentsko delo je v Sloveniji posebnost na trgu dela, ki ga preostala Evropa ne pozna. V večji meri ga danes uporabljajo tako podjetja kot študentje, zaradi povečanega obsega v zadnjem desetletju ga označujejo celo za anomalijo na trgu dela. V zvezi s tem se slovenskemu trgu dela obetajo spremembe. Pričujoča diplomska naloga se osredotoča na problematiko študentskega dela, bodoče reforme na trgu dela in vidike posameznih respondentov. Teoretični del vsebuje raziskavo trenutnega stanja na področju študentskega dela, predstavitev novega zakona na trgu dela in primerjavo študentskega dela z malim delom. Empirični del naloge je namenjen raziskavi vidikov posameznih deležnikov na problematiko in ugotavljanju pozitivnih in negativnih posledic s pomočjo polstrukturiranih intervjujev. V sklepnem delu so predstavljene ugotovitve, nekateri dosedanja ukrepi in spremembe, ki jih ZMD prinaša za posamezne deležnike.

Ključne besede: študenti, študentsko delo, štipendiranje, trg dela, zaposlovanje, fleksibilnost.

SUMMARY

Student work is a Slovenian particularity on the labour market which is not known in the rest of the Europe. It is used by companies and students and because of increased extend of work in the last decade it is marked as anomaly on the labour market as a result of this it is expected to be the subject of modification. This diploma work is concentrated on the problems of student work, expected reforms on the labour market and on the particular respondent's view. The theoretical part of the diploma work is concentrated on research about the current state on the field of student work, presentation of the new law about the labour market and comparison of present state with the future. The empirical part is a research of the individual participant's views about the problems and a verification of positive and negative effects which is based on semi structured interviews. The conclusion sums up the findings and stresses the changes which are about to happen to individual participators due to the new law.

Key words: students, student's work, scholarship, labour market, employment, flexibility.

UDK: 331.5-057.87(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Namen in cilji diplomske naloge	2
1.2	Metodologija diplomske naloge	3
1.3	Predvidene omejitve in predpostavke.	3
2	Problematika študentskega dela v Republiki Sloveniji	4
2.1	Splošno o študentskem delu	4
2.1.1	Trg dela in študentsko delo	4
2.1.2	Študentsko delo v Sloveniji.....	6
2.1.3	Primerjava z državami EU	9
2.2	Pravni in davčni vidik	11
2.3	Socialni transferi in socialna varnost študenta	13
3	Predlog zakona o malem delu	18
3.1	Predstavitev zakona o malem delu	18
3.2	Primerjava ureditve študentskega dela in malega dela.....	21
3.3	Deležniki zakona o malem delu	24
3.3.1	Vidik študenta	24
3.3.2	Vidik podjetja.....	26
3.3.3	Vidik države	29
4	Raziskava	31
4.1	Predstavitev načina zbiranja podatkov in metodološki pristop.....	31
4.2	Zapis in povzetki intervjujev	32
4.2.1	Vidik študenta	32
4.2.2	Vidik delodajalca.....	35
4.2.3	Vidik države	38
5	Sklep	45
	Literatura	47
	Priloge	51

PONAZORILA

Slika 1:	Delež študentskega dela med delovno aktivno populacijo v Sloveniji v obdobju 2000–2008.....	5
Slika 2:	Delež opravljanja študentskega dela po starostnih skupinah	7
Slika 3:	Število vpisanih, število štipendistov in gibanje deleža štipendistov v Sloveniji 2000–2007	14
Slika 4:	Delitev sredstev	24
Slika 5:	Primerjava sistema posredovanja sedanjega študentskega dela in v sistemu malega dela.....	28
Slika 6:	Potek kvalitativne raziskave	31
Tabela 1:	Število koncesionarjev in njihov prihodek po posameznih letih.....	6
Tabela 2:	Število podeljenih štipendij za šolski leti 2008/09 in 2009/10 po posameznih vrstah štipendij in skupno.....	16
Tabela 3:	Število razpisanih ležišč v Kopru v letih 2006/2007–2009/2010.....	17
Tabela 4:	10 % koncesijske dajatve	19
Tabela 5:	4 % koncesijske dajatve	20
Tabela 6:	Število upravičencev do malega dela in število dovoljenih opravljenih ur malega dela glede na redno zaposlene delavce pri delodajalcu	20
Tabela 8:	Izračun administrativnega bremena po obstoječem sistemu skupaj.....	28
Tabela 9:	Izračun administrativnega bremena po ZMD skupaj	29

KRAJŠAVE

APZ	Aktivna politika zaposlovanja
DURS	Davčni urad Republike Slovenije
IRSD	Inšpektorat Republike Slovenije za delo
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MVZT	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ŠOS	Študentska organizacija Slovenije
ŠOU	Študentska organizacija univerze
Zdoh	Zakon o dohodnini
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZMD	Zakon o malem delu
ZPIZ	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZZVZZ	Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju
ZZZPB	Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti

1 UVOD

Pravica do dela naj bi bila po Vodovniku ustavna pravica človeka, ki pa je nikoli ni bilo mogoče v celoti zagotavljati (Vodovnik 2002, 329):

Možnosti, da bi država zagotavljala možnosti za zaposlitev ter ohranjanje trajnosti zaposlitve, so v procesu globalizacije trgov produkcijskih tvorcev vedno manjše. Pozornost sodobnih držav je zato vedno bolj usmerjena k zagotavljanju izobraževanja in vseživljenjskega izpopolnjevanja znanja ter usposabljanja zaposlenih. S tem naj bi sodobne države državljanom zagotavljale možnosti za preživetje na trgu dela.

Znanje je v današnji družbi zagotovo vse bolj pomembno, kar se odraža tudi na trgu delovne sile. K temu, da bi bilo zaposlitev lažje najti, pripomore država, ki zagotavlja pogoje, kot je npr. zagotavljanje možnosti izobraževanja širšim množicam. To je prava pot, vendar pa se je na tem mestu treba vprašati, ali bo višja izobraženost prebivalstva resnično pomenila tudi nižjo brezposelnost.

Izobraževanje je danes bolj dostopno kot pred leti, kljub temu pa so mladi v naboru različnih možnosti neodločni in relativno pozno ekonomsko neodvisni. Brez tega tudi nimajo pogojev za osebni razvoj in samouresničevanje ciljev, ustvarjanje družine in izpolnjevanje drugih potreb. »Eden najzahtevnejših in ključnih prehodov mladih je prav prehod s področja izobraževanja na področje dela.« (Trbanc in Verša 2002, 338)

V slovenski javnosti so v zadnjem času ena izmed aktualnejših tem reforme na področju trga dela. Ureja se tudi problematika študentskega dela in z njo predlog Zakona o malem delu. V prvi vrsti so vpleteni študentje, pa tudi država in delodajalci – sploh tisti, ki jim študentsko delo prinaša konkurenčno prednost pred drugimi podjetji –, agencije za posredovanje dela, sindikati ter upokojenci in brezposelni. Gre za poseganje na področje, ki so se ga bolj ali manj uspešno lotile že prejšnje slovenske vlade in je posebnost Republike Slovenije, njegove morebitne spremembe pa posegajo še na socialno, davčno in druga področja. Študentsko delo sicer samo po sebi predstavlja smiseln korak za podjetja z vidika stroškov v tem gospodarsko težkem obdobju, vendar Trbanc in Ignjatović (2009, 44) ugotavljata, da se je samo v letih 2000 do 2008 njegova količina za štirikrat povečala, kar je razvidno tudi iz slike 1 (na strani 5).

Inšpekcijski nadzor nad vpletenimi v problematiko študentskega dela in njegove zlorabe je zanemarljiv in zakonodaja preveč ohlapna za uspešno izvajanje, precej je tudi dela na črno, do danes ni urejena niti enotna evidenca vpisa na slovenske fakultete ter visoke in višje šole, s katerim bi bilo moč omejiti fiktivne vpise. Na ta način mladi pridobijo status študenta (oz. dijaka), kr je pogoj za opravljanje dela preko študentske napotnice.

»Marsikateri študent, ki se ne bi mogel fiktivno vpisati, bi po sedanji zakonodaji za tisto šolsko leto izgubil možnost dela, štipendijo, ugodnosti v zvezi s študentsko prehrano in sobo,

otroški dodatek in še kaj, zaradi česar bi bil lahko resno ogrožen njegov socialni položaj in celo možnost nadaljevanja študija. V tej luči so fiktivni vpisi nekakšen blažilec socialnih stisk.« (Kocmur 2009)

S to problematiko se ukvarjajo še ustanove, kot so Zavod za zaposlovanje RS (v nadaljnjem besedilu ZRSZ), kjer fiktivni vpisi prikrijejo dejansko stanje brezposelnosti, fakultete in višje ter visoke šole z velikim številom vpisov in posledično vpisninami, pozitiven predznak pa študentskemu statusu – in s tem študentskemu delu pripisujejo tudi delodajalci, predvsem zaradi stroškov dela. Zaposlovanje mladih je na nizki stopnji, peroč problem predstavlja brezposelnost mladih diplomantov; slovenski študentje v primerjavi z evropskimi študirajo dlje in se relativno pozno ekonomsko osamosvojijo.

Z Zakonom o malem delu (v nadaljnjem besedilu ZMD) se bo povečala obdavčitev študentskega dela, letno in tedensko bo omejeno število ur dela, malo delo pa bodo lahko opravljali tudi brezposelni, upokojenci in neaktivne osebe. Varovalke, ki so jih vnesli v slovenski model malega dela, naj bi bolje poskrbele za socialno varnost malih delavcev.

V diplomski nalogi me je zanimala trenutna problematika študentskega dela v Sloveniji kot posebnost na slovenskem trgu delovne sile zaradi togo urejenih delovnih razmerij in relativnega pomanjkanja fleksibilnih oblik zaposlovanja. Izpostavila sem vidik različnih deležnikov – študenta, podjetja in države na trenutno stanje in njihovo stališče do ZMD.

1.1 Namen in cilji diplomske naloge

Namen diplomske naloge je torej raziskati vidike vpletenih deležnikov na trenutno situacijo v okviru študentskega dela in na predlog ZMD. Neodvisnih raziskav o pozitivnih ali negativnih učinkih študentskega dela praktično ni ali pa so te le delne in izpostavljajo posamezne interese, zato nameravam ugotoviti aktualno stanje in pogled na realizacijo Zakona o malem delu.

Predstavila bom študentsko delo, njegov pravni in davčni vidik, socialne transfere ter varnost študenta. V posebnem poglavju predstavljam tudi Zakon o malem delu, v empiričnem delu pa povzetek intervjujev s predstavniki posameznih deležnikov. Cilji diplomske naloge so:

- predstaviti študentsko delo kot posebno obliko fleksibilne zaposlitve v Sloveniji,
- predstaviti povezanost poseganja v trenutno stanje študentskega dela s socialno varnostjo študenta in socialnimi transferi,
- primerjati obravnavano problematiko v Sloveniji z ureditvijo te vrste dela v državah članicah Evropske unije,
- prikazati pravni in davčni vidik študentskega in malega dela v Sloveniji,
- predstaviti predlog ZMD,

- raziskati študentsko delo z vidika študenta kot delojemalca ter delodajalca in njune dileme s poudarkom na novem predlogu ZMD,
- proučiti prednosti in slabosti predlaganega zakona za vpletene,
- izpeljati raziskavo z namenom ugotavljanja pogledov deležnikov na ZMD.

1.2 Metodologija diplomske naloge

Teoretični del diplomske naloge predstavlja opis trenutnega stanja obravnavane problematike v Sloveniji najprej v splošnem, sledi primerjava obravnavane ureditve v nekaterih državah članicah Evropske unije, navezava s trgom dela, predstavi pa tudi pravni in davčni vidik ter povezavo študentskega dela s socialno varnostjo študenta in socialnimi transferji.

Raziskavo opredeljujem kot eksplorativno z relativističnim pogledom na obravnavano problematiko skozi oči respondentov. S terensko raziskavo, tj. s polstrukturiranimi intervjuji prek različnih predstavnikov določenega deležnika tematike, bom preko neposredne interakcije pridobila sekundarne podatke – različna stališča študenta, delodajalca in državnega sektorja. Intervjuvanci bodo predstavnik študentske skupine, delodajalec v podjetju, ki večinoma zaposluje študente ter predstavnik Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (državni sektor). Intervjuji bodo z izpraševanjem obravnavali isto temo, vendar pa bodo vprašanja odprte narave. Z analizo odgovorov bom predstavila različne poglede na ZMD.

Sekundarne podatke bom črpala iz aktualnih člankov različnih medijev, organizacij, združenj, spletnih strani, zakonodaje, monografskih del in drugih dokumentov, s katerimi se bom ob zbiranju gradiva srečala.

1.3 Predvidene omejitve in predpostavke.

Upoštevajoč dejstvo, da je vsaka skupina deležnikov opravila eno ali več svojih raziskav, predvidevam, da se bodo te razlikovale predvsem v delih s kvantitativnimi podatki. Predpostavljam, da gre pri iskanju pozitivnih in negativnih posledic, ki jih bo prinesel ZMD posameznim deležnikom, za ščitenje interesov, pri tem pa bo dejansko stanje težje ugotoviti.

Glavne omejitve predstavlja dejstvo, da posamezni predstavniki podajajo ne samo celoten vidik skupine, temveč tudi lastna stališča in mnenje o problematiki. Od sogovornikov, torej predstavnikov določenih deležnikov, sicer pričakujem iskrene odgovore.

2 PROBLEMATIKA ŠTUDENTSKEGA DELA V REPUBLIKI SLOVENIJI

2.1 Splošno o študentskem delu

Prvi stik mladega človeka s trgom dela pri nas je študentsko delo. Študentsko delo je specifična oblika dela, ki poteka vzporedno z izobraževanjem in naj bi bilo začasne oziroma občasne narave. V teoriji naj bi služilo predvsem kot praktično usposabljanje in legalen način dela študentov, ne bi pa smelo ovirati študija. Študentje si tako na eni strani pridobivajo nove delovne izkušnje in prihajajo v stik z delodajalci, na drugi strani pa z njim pridobijo sredstva za financiranje študijskih in obštudijskih dejavnosti. Je vrsta fleksibilne oblike zaposlovanja, interakcija med študentom, delodajalcem in agencijo za zaposlovanje oziroma študentskim servisom.

Študentsko delo formalno ni priznано kot pridobljene delovne izkušnje, trg dela za redne oblike zaposlitve pa jih zahteva že v izhodišču. Zato se v praksi čedalje pogosteje dogaja, da delodajalec mladega človeka brez izkušenj ne zaposluje, na drugi pa je cenejša in bolj prilagodljiva sila študent, ki je hitro učljiv in hitro nadomestljiv: »Tako se študentsko delo preobrazi iz oblike socialnega korektiva in pomoči študentom v obliko fleksibilnega zaposlovanja in je hkrati anomalija, ki obremenjuje trg delovne sile.« (Trbanc in Ignjatović 2009)

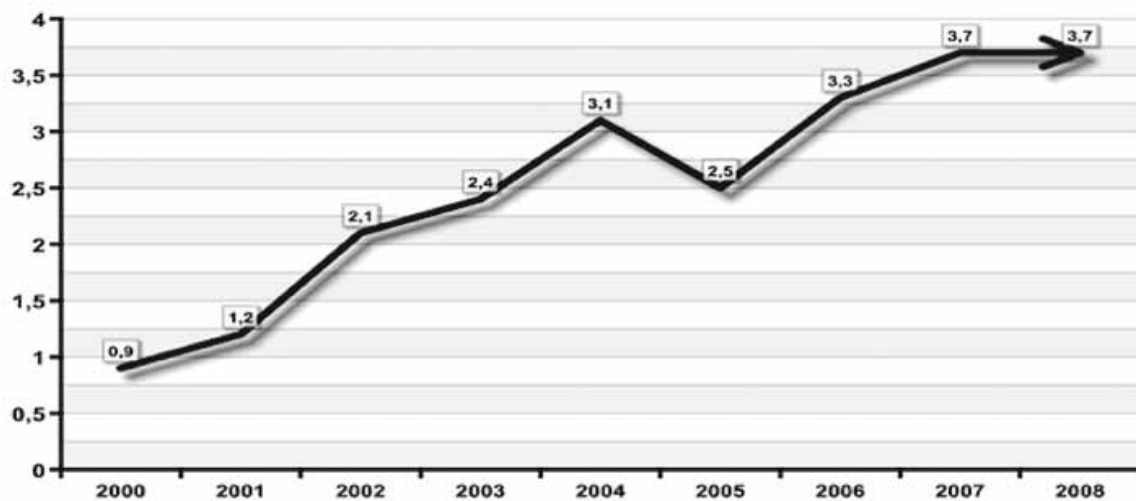
2.1.1 Trg dela in študentsko delo

V maju leta 2010 je bila stopnja brezposelnosti mlajših od 25 let v evro območju kar 19,9 odstotna, v Sloveniji v marcu 2010 12,8 odstotna (Statistični urad RS 2010b). Pomembne 'zasluge' za to lahko pripišemo gospodarski krizi, ki se je začela v letu 2009, posledice težav gospodarstva so občutili mlajši delovno aktivni prebivalci. Tisti delodajalci, ki ne odpuščajo delavcev, rešujejo problem pomanjkanja dela tako, da ne podaljšujejo pogodb za določen čas in ne zaposlujejo na novo. Mladih brez izkušenj delodajalci ne zaposlujejo. Prizadeti so predvsem mlajši in mladi diplomanti, ki brez študentskega statusa ne morejo konkurirati študentskemu delu, ki je za delodajalca veliko cenejše. Statistični urad Republike Slovenije z ugotavlja, da je v tretjem četrtletju 2009 v Sloveniji prišlo do povečanja števila tistih, ki so delali preko študentskih servisov, kar kaže n to, da delodajalci ob morebitnem povečanju obsega dela raje posegajo po fleksibilnejših oblikah dela, kar študentsko delo zagotovo je, kot da bi sklepali nova delovna razmerja.

Zanimiv je paradoks, da mladi, dokler imajo status študenta, pogosto ostajajo v podjetjih za daljše časovno obdobje 'zaposleni' preko študentske napotnice, ko pa enkrat diplomirajo, brez statusa ne konkurirajo več istim mlajšim.

Po besedah ekonomistov je sicer normalno in že celo značilno, da so mladi najbolj fleksibilen trg delovne sile, saj še iščejo svoje mesto na trgu, ni pa normalno da največji delež fleksibilnosti nosijo prav oni. »Ekonomske raziskave namreč kažejo, da v družbi, kjer delodajalci laže odpuščajo, tudi laže najemajo. K temu lahko dodamo še protislovno vlogo študentskega dela pri nas in njegovo davčno ugodnost za delodajalce. Na tem področju so nujne spremembe. Razliko v fleksibilnosti zaposlitve mladih in ostalih vrst delavcev je treba zmanjšati, pretirane davčne ugodnosti študentskega dela pa odpraviti.« (Malačič 2009)

V spodnji sliki vidimo rast študentskega dela med delovno aktivno populacijo v Sloveniji v letih 2000 do 2008. V tem obdobju je študentsko delo naraslo za skoraj 3 %.

Slika 1: Delež študentskega dela med delovno aktivno populacijo v Sloveniji v obdobju 2000–2008

Vir: Trbanc in Ignjatović 2009.

Čeprav ima mlajša delovna sila za delodajalca predvsem pozitivne lastnosti kot so prilagodljivost, fleksibilnost, učljivost, sveže znanje, pa imajo na drugi strani negativen predznak pomanjkanje delovnih navad in izkušenj, nezadostna motivacija za delo, nižja stopnja odgovornosti in pomanjkanje uporabnih znanj. S tega vidika je zaposlovanje mladih problematično, ker jih je s stroškovnega vidika treba uvajati in usposablјati, to pa povzroča dodatno časovno in finančno breme za delodajalca. Tako obe strani rajši posegata po študentskem delu, ki eni strani omogoča pridobivanje izkušenj in stik z delodajalcem, na drugi strani pa je to cenejša možnost in v splošnem ugodnejša za delodajalca. Vse to močno vpliva na večjo brezposelnost tistih mladih, ki dejansko dokončajo izobraževanje in iščejo prvo zaposlitev.

Mladi, ki vstopajo na trg delovne sile, so dijaki, študentje in mladi do 26. leta starosti. Ta segment na trgu dela strokovnjaki ocenjujejo kot poseben segment, v katerem je na eni strani velik delež mladih, ki iščejo začasno delo ali prvo stalno zaposlitev po končanem študiju, na

drugi strani pa delež delovnih mest, ki jih ponujajo delodajalci mladim. »Mladi med svojim šolanjem pogosto prehajajo na trg delovne sile in z njega odhajajo (opravljanje različnih občasnih honorarnih del, počitniških in sezonskih del, del s skrajšanim delovnim časom), zato strokovnjaki pogosto govorijo o posebnem (ločenem) segmentu mladinskega trga delovne sile, ki zajema značilna dijaška in študentska dela.« (Trbanc in Verša 2002, 338)

V zadnjem času se ta segment sooča z napovedanimi spremembami, ki jih je med drugim s seboj prineslo tudi obdobje recesije. Večja je verjetnost, da bodo današnje in naslednje generacije mladih vstopile v negotov položaj na trgu dela, čeprav vlada namerava implementirati ZMD, ki po mnogih analizah prinaša negativne posledice, res pa je, da odpravlja dosedanjo ohlapno zakonodajo. Podrobneje ga bom predstavila v tretjem poglavju.

2.1.2 Študentsko delo v Sloveniji

Začetki študentskega dela v Sloveniji segajo v leto 1959; takrat so se pojavile prve oblike študentskega dela v takratni Zvezi študentov Jugoslavije. Študentje so se dogovorili, da bodo razvažali mleko po domovih, zasluženi izkupiček pa namenili delovanju interesnih dejavnosti študentov. Leta 1964 so sprejeli akt o ustanovitvi posebne storitvene enote – Študentski servis v Ljubljani. Leta 1990 je bil ustanovljen ŠOU v Ljubljani, vendar pa se je celotna situacija spremenila po osamosvojitvi Slovenije, ko se je začelo obdobje privatizacije.

Tabela 1: Število koncesionarjev in njihov prihodek po posameznih letih

Leto	Število koncesionarjev	Fakturirani prihodek	Št. izdanih napotnic
2009	47	36.464.195 EUR	1.107.281
2008	48	40.663.293 EUR	1.181.036
2007	53	35.960.033 EUR	1.104.632
2006	55	6.714.093.869 SIT	1.251.076
2005	76	6.073.314.985 SIT	1.098.514

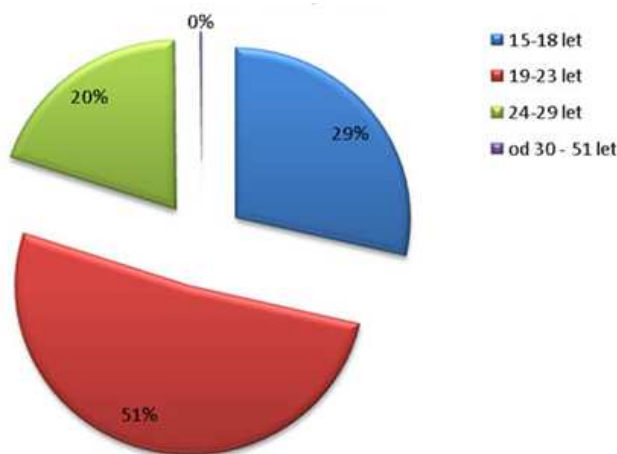
Vir: MDDSZ, Služba za odnose z javnostmi 2010.

Danes imajo študentski servisi za posredovanje del obliko agencije, so posredniki dela med študentom ali dijakom ter delodajalcem na trgu dela, kjer se srečata ponudba in povpraševanje po takšnem delu. To je kot že rečeno v Evropi posebnost, saj se drugod po svetu zaposlovanje mladih ureja enako kot z vse iskalce zaposlitve, tj. z delovnim razmerjem. »Temelj razmerja med študentom ali dijakom in podjetjem je napotnica, ki jo izda za to pooblaščen organizacija oziroma študentski servis. Za svojo storitev je ta organizacija nagrajena s provizijo, ki je izražena kot fiksen delež in se doda neto plačilu. Pogoji delovanja so določeni s koncesijsko pogodbo, ki jo letno dodeli država.« (Blatnik 2007)

Med tipične oblike zaposlovanja mladih lahko uvrstimo zaposlitev za nedoločen čas, kjer čas trajanja zaposlitve ni določen (mladi, ki se tako zaposlijo, so redki), pripravništvo, v katerega

se šteje delo, ki ga pripravnik opravlja prvič in se tako pripravljajo na samostojno delo na določenem delovnem mestu, zaposlitev za določen čas, s katerim se mladi pogosto srečujejo, in delo preko študentskega servisa. Za te delovno aktivne mlade velja, da so pogosto honorarno zaposleni in imajo več začasnih oz. časovno določenih pogodb o zaposlitvi kot celotna delovno aktivna populacija. Mnogi študentje – po raziskavi Evrostudent 2007 (MVZT 2007) (raziskava Evrostudent 2010 je še v pripravi) v Sloveniji kar 65 odstotkov – dela prek študentskih servisov, saj naj bi povprečni mesečni stroški študija znašali kar 446 evrov (MVZT 2007). Od tega 44 odstotkov vprašanih opravlja delo, ki sploh ni povezano z njihovim študijem. V grafu (slika 2) prikazujem delež dijakov in študentov, ki opravljajo študentsko delo, in sicer po starostnih skupinah. Kar 51 % predstavlja starostna skupina od 19 do 23 let, zanemarljiva pa ni niti skupina od 24 do 29 let, ki predstavlja leta, v katerih bi mlad človek že lahko vstopil na trg delovne sile kot zaposlen delavec (e-Študentski servis b. l.).

Slika 2: Delež opravljanja študentskega dela po starostnih skupinah

Vir: e-Študentski servis b. l.

Pri tem je izredno zanimivo in celo javno znano, da je mogoče status študenta brez enega samega opravljenega izpita podaljšati na celih pet let z vpisom na univerzo, nato na višjo strokovno šolo ali srednješolsko izobraževanje za odrasle in s tem pridobiti pravico do opravljanja del preko študentskih servisov. Čeprav so tako ekstremni primeri redki, pa študentsko delo na drugi strani radi dolgoročno izkoriščajo delodajalci, za katere je študent vsaj enkrat cenejši kot delavec, ki opravlja enako delo. Kljub temu da zakonodaja dovoljuje delo študentov prek napotnic za začasna in občasna dela, ki se pojavijo pri delodajalcu, pa se vse pogosteje dogaja, da ima študentsko delo vse elemente za sklenitev delovnega razmerja, ki jih določa ZDR. Pri tem gre za nelojalno konkurenco drugim pogodbenim oblikam dela, kot so zaposlitev za določen ali nedoločen čas. Le majhen delež mladih s končano terciarno ali višjo izobrazbo se tako zaposli pred dopolnjenim 30. letom starosti, kar ugotavljata tudi Trbanc in Ignjatović (2009) – eden izmed razlogov je tudi načelo senioritete v slovenskem

sistemu zaposlovanja. Mladi zato lahko zelo pozno pričakujejo prehod iz negotovih v redne in varnejše zaposlitve.

Ekonomist Stane Mencinger pravi: »Študentsko delo ni napaka, sta pa njegov obseg in urejenost slovenska posebnost. Mnogim omogoča študij. Gre za stranski učinek popolne prehodnosti v srednjih šolah, razvrednotenja mnogih poklicev, napihovanja družboslovja in iluzij, da je študij brezplačen. Popolna prehodnost v srednjih šolah povzroča, da se na univerzo vpisujejo slabši študentje, kar znižuje kakovost in podaljšuje študij; tistih, ki ne živijo doma, starši večinoma ne morejo preživljati; štipendije ne omogočajo preživetja. Po končani izobrazbi ni dela ali pa diplomanti opravljajo delo, ki bi ga lahko maturanti. Kdor ne dobi zaposlitve, izkorišča socialno varnost, ki mu jo zagotavlja študij, in se preživlja s študentskim delom. To je univerze spremenilo v največje socialne institucije.« (Miko, Vistoropski in Grča 2009)

Zaradi predvidenega ZMD so v negotovosti tudi študentje, ki si z delom preko študentskega servisa omogočajo preživetje, ali pa si tako lahko privoščijo kakšen priboljšek, počitnice ali kaj podobnega. Leta 2009 je v povprečju preko študentskih servisov delalo 38.000 oseb, največ jih je bilo seveda poleti, ko je počitnice na ta način po podatkih Ankete o delovni sili preživljalo 50.000 oseb. V povprečju so tisti, ki so delali preko študentske napotnice, opravili dobrih 24 ur na teden, kar je za skoraj polovico več, kot predvideva osnutek ZMD (SURS 2009).

Po drugi strani minister za delo, družino in socialne zadeve poudarja, da bo le 7 odstotkov študentov, ki opravljajo študentsko delo, preseglo mejo, ki jo določa ZMD, ostalih 93 pa že sedaj ne zasluži preko omejenega zneska (Hreščak 2011).

Zlorabe na področju študentskega dela

Zakonska ureditev študentskega dela je minimalna. Logična posledica je, da so se, se še vedno in se vsaj do sprejetja ZMD še bodo pojavljale zlorabe. Čeprav Inšpektorat RS za delo ne beleži velikega števila kršitev, pa se v praksi na vsakem koraku lahko srečamo z njimi. Najpogosteje gre za kršenje členov ZDR, ki urejajo delovni čas, zagotavljanje odmorov, nočno delo, počitke, delo mlajših od 18 let, preseganje omejitev dela (MDDSZ, Inšpektorat za delo 2010). Precej je tudi kršitev v zvezi z napotnicami oziroma zlorabo statusa; osebe, ki nimajo statusa dijaka ali študenta, delo opravljajo na podlagi napotnice druge osebe, delodajalci včasih niti ne preverjajo istovetnosti oz. se s takšnim načinom dela strinjajo ali ga celo predlagajo sami, kadar gre za izhod v sili. Velja nenapisano pravilo, da je dejanski lastnik študentske napotnice upravičen do 10 % zneska od nakazila, ki pa se nato prenakaže osebi, ki je delo opravljala. Pri tem primeru gre za delo na črno. Poleg tega je Inšpektorat za delo v letnem poročilu 2009 ugotovil tudi ponarejanje potrdil o vpisu.

Če se je do zdaj dogajalo, da so delodajalci zaradi povečanega obsega dela, nadomeščanja porodniških in bolniških odsotnosti ter letnih dopustov v veliki meri za delo najemali študente, pa to z novim zakonom ne bo več mogoče. Študentsko delo se je namreč opravljalo tudi na sistemiziranih delovnih mestih, največkrat kar za daljše obdobje, za kar bi načeloma mogli in morali zaposliti delavca. Zlorabe se pojavljajo tudi v agencijah za posredovanje delovne sile oz. študentskih servisih, saj je ta dejavnost vir dobrega zaslužka, ki se večinoma nanašajo na člene ZDR oz. na Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje.

Študente na ta način delodajalci izkoriščajo kot cenejšo delovno silo, kar je eden izmed glavnih razlogov za vse pogostejše fiktivne vpise in neupravičeno podaljševanje absolventskega staža. »Izračuni ekonomskega vidika študentskega dela kažejo, da je med absolventi z absolventskim stažem, ki delajo preko študentskega servisa, slabe 3 odstotke takih, ki se naslednje študijsko leto prepisujejo v prvi letnik nekega drugega študijskega programa.« (Šušteršič, Nastav in Kosi 2010) Študentska organizacija opozarja, da je največji razlog zlorab odsotnost enotne vpisne evidence in hkrati povzema približno oceno višješolskih zavodov, ki menijo, da lahko delež fiktivno vpisanih študentov doseže tudi 30 % in več.

Študentom izven meja Slovenije je v nasprotnem primeru pomembnejše študirati kot ob študiju opravljati delo, bi pa globlje razmišljanje o vzroku zahtevalo raziskave o siceršnji zakonodaji glede zaposlovanja.

2.1.3 Primerjava z državami EU

Tuji študentje, ki k nam prihajajo na študij preko programov za izmenjavo študentov, se navdušujejo nad idejo študentskega dela in dodatnim zaslužkom, vendar že na prvi pogled lahko ocenimo, da pretirano število ur ne koristi primarnemu cilju študenta – študiju. To obliko dela poznamo le še bivše države Jugoslavije, drugod pa to ni vsakdanja praksa. Zahodne države se sklicujejo na to, da je študentu prvotno treba študirati in dokončati študij v okviru primernih rokov. Veliko slovenskih študentov pa študentsko delo in s tem pridobivanje delovnih izkušenj že za časa študija jemlje kot prednostno, pred študijem, torej ravno obratno kot drugje po svetu (Kozic 2010).

Študentsko delo se je v Sloveniji v zadnjih letih razraslo v fenomen, ki ga preostala Evropa ne pozna. Čeprav nikjer ni podatkov, kolikšno je število t. i. fiktivnih študentov, ki status izrabljajo za delo s posredovanjem študentskih servisov, naj bi jih bilo vsekakor od približno deset do petnajst tisoč oz. dobrih dvajset odstotkov vseh, ki so vpisani na višje strokovne ali visoke šole. Ko se izčrpajo možnosti za vpis na te šole, se vpisujejo še na oddelke za odrasle srednjih šol, s čimer si pridobijo status dijaka, ki pa – prav tako kot študentski status –

omogoča delo preko napotnice študentskega servisa. Bistveno bi ta problem zmanjšali z enotno vpisno evidenco.

»Pri nas smo lahko upravičeno ponosni, da po srednji šoli nadaljuje izobraževanje približno 60 odstotkov generacije, ker je skoraj trikrat toliko, kolikor je veljalo za generacije njihovih staršev. Žal se podatku o številčnosti vpisa, s katerim se uvrščamo precej nad evropsko povprečje, ne pridružuje podatek o vsaj povprečno dobrem sklepu študija, čeprav drži, da se razmere počasi (nemara prepočasi) izboljšujejo. Dejstvo, ki ga ni odveč ponavljati, opozarja, da smo po učinkovitosti študija za zdaj na repu v EU.« (Kontler - Salamon 2008)

Zahodne države in tudi nekatere evropske države, kot so npr. Francija in skandinavske države, se čudijo nad fenomenom študentskega dela v Sloveniji in miselnostjo slovenskih študentov, ki namesto primarnega poslanstva – študija – na prvo mesto postavljajo pravico do dela. Do teh spoznanj sem prišla preko interakcije s tujimi študenti v tujini in tistimi, ki so pri nas na študentski izmenjavi. Tudi podatki OECD kažejo, da študij v Sloveniji v povprečju traja 6,8 leta, kar je največ od vseh članic EU, prav tako smo pod povprečjem tudi v stopnji dokončanja študija (Hanžek 2010, 57–59).

V Evropi nekatere šole same odsvetujejo ali omejujejo dovoljeno število ur, ki jih študentje posvetijo zaslužku. Tudi sama sem se s tem pojavom soočila pri izmenjavi študentov v Franciji, kjer je sicer zasebna šola študentom dovolila delati do 14 ur tedensko, vendar tudi omejila delo na delovna mesta, ki niso sistemizirana. V ZDA, Veliki Britaniji, Avstraliji in Španiji ponujajo dela preko poletnih terminov, kot so razni kampi za otroke, pomoč pri družinah v zameno za štipendijo.

V Veliki Britaniji na londonski šoli za ekonomijo in politične vede (LSE) med študijem resno odsvetujejo več kot petnajst ur dela na teden, ker bi to lahko resneje oviralo študij. Sicer tam ni splošnih omejitev, študentsko delo pa strogo prepovedujeta fakulteti Cambridge in Oxford. V Veliki Britaniji dela velika večina študentov, kar 58 % vseh. Preračunano v povprečju zaslužijo 275 EUR, kar je četrtnina celotnega študentovega mesečnega dohodka. Skoraj polovico priskrbi država, ostalo pa starši (MVZT 2005). Redni študenti imajo na voljo dve obliki dela – honorarno oz. *part-time job* in počitniško delo oz. *holiday job*, izredni oz. tisti, ki so ostali brez statusa, pa lahko opravljajo *gap job* oz. *temporary job*, ki pa je gledano z davčnega vidika enako kot honorarno delo. Počitniško delo študentje opravljajo v času počitnic oz. ko ni predavanj in gre praviloma za zaposlitev za poln delovni čas. Takrat se lahko tudi srečajo s potencialnimi bodočimi delodajalci. Nasprotno se honorarno delo lahko opravlja tudi v času predavanj, vendar traja običajno po nekaj ur, večinoma ob koncu tedna. Konkretnije gre največkrat za delo v trgovini ali baru.

V Nemčiji študentsko delo pokrije približno 40 % vseh stroškov, ki so povezani s študijem. Kar 66 % študentov dela večinoma po sedem ur na teden, s čimer zaslužijo do 200 EUR mesečno. Študent lahko dela na tri načine, ki so tudi različno obdavčeni – dohodki, ki ne

presegajo 400 EUR mesečno oz. *majhno delo*, dohodki, ki presegaajo zaslužek 400 EUR in so obdavčeni enako kot delo običajno zaposlenih, in počitniško delo v času semestrskih počitnic.

V Švici študentje nimajo omejitev glede dela, je pa mladih, ki bi delali med študijem, zelo malo, saj se jim študij tako podaljša. Za vsak izpit imajo samo dve možnosti, da ga opravijo, zato delo opravljajo v poletnih mesecih, pa še to je večinoma pripravništvo, ki ni ali pa je zelo malo plačano (Miko, Vistoropski in Grča 2009).

2.2 Pravni in davčni vidik

V času reform trga delovne sile je zaznati mnogo očitkov državi, da je zakonodaja v zvezi s študentskim delom preveč ohlapna. Za mlade, ki se na trgu dela uveljavljajo bodisi s študentskim delom ali pa z drugimi fleksibilnimi oblikami zaposlovanja, je zakonodaja izredno pomembna. Gre za skupino, ki na trg dela vstopa na novo in počasi, vse večji je delež mladih brezposelnih, razmere pa so v zadnjih letih negotove. Pomembnost zakonske ureditve poudarjata tudi Trbanc in Ignjatović (2009), ki menita, da so za njihov položaj zelo pomembne zakonske in podzakonske določbe, ki urejajo pogoje glede zaposlovanja, odpuščanja, fleksibilnosti pri zaposlovanju, pravice in dolžnosti pravnih subjektov ... K spodbujanju zaposlovanja mladih v bolj stabilne oblike zaposlovanja bi pripomogel tudi ozaveščen odnos delodajalcev glede nudenja priložnosti mladim, pa tudi glas sindikatov, ki bi z javnim ozaveščanjem zaposlovanje mladih uvrstili med prednostne teme.

Sedanji sistem študentskega dela urejajo:

- Zakon o delovnih razmerjih – ZDR (Ur. l. RS, št. 42/2002),
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti – ZZZBP (Ur. l. RS, št. 107/2006),
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ (Ur. l. RS, št. 20/2004),
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju – ZZZVZZ (Ur. l. RS, št. 20/2004),
- Zakon o štipendiranju – Zštip (Ur. l. RS 59/2007)
- Zakon o dohodnini – Zdoh (Ur. l. RS, št. 177/2006) in
- Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Ur. l. RS, št. 48/1999).

V največji meri študentsko delo urejata Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB) in Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje. V svoji osnovi je bilo namenjeno prvemu stiku študenta s trgom dela in pridobivanju prvih delovnih izkušenj ter kot delni socialni korektiv, vendar pa je prvotni namen preraslo. Sredstva za financiranje obštudijskih dejavnosti in izboljšanje socialnega položaja so danes namenjena preživetju študenta in preživetju marsikaterega, zlasti manjšega podjetja.

Študentsko delo je posebej v zadnjih letih ena najbolj fleksibilnih oblik zaposlovanja, ki se je poslužujejo delodajalci. Čeprav ima lahko študentsko delo vse elemente, ki se načeloma vzpostavijo z delovnim razmerjem in pogodbo o zaposlitvi, pa je to razmerje med študentom in delodajalcem urejeno z napotnico pooblaščenega agencije za posredovanje dela.

Z ZDR je torej urejeno področje začasnega in občasnega dela dijakov, ki so dopolnili 15 let starosti, in študentov. Delo se opravlja preko napotnice pooblaščenega agencije za posredovanje dela oz. študentskega servisa, v skladu s predpisi s področja zaposlovanja. V nasprotnem primeru se študentsko delo šteje za delo na črno.

Dijaki in študentje lahko opravljajo začasna in občasna dela, ki sodijo v organiziran delovni proces. Čeprav se študentsko delo ne šteje kot delovno razmerje, pa ima delodajalec do študenta vseeno določene obveznosti, upoštevajoč ZDR (predvsem 214. člen, ki določa delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov):

- delovni čas,
- odmore in počitke,
- posebno varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti,
- zavarovanje na delu,
- odškodninsko odgovornost.

Dijaki in študentje so v času študentskega dela praviloma zavarovani za primer invalidnosti, telesne okvare ali smrti, ki so posledica poškodbe pri delu oz. poklicne bolezni ter za primere poškodbe pri delu in poklicne bolezni. To področje urejata Zakon o invalidskem in pokojninskem zavarovanju (ZPIZ) in Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ).

Delodajalec je dolžan – tako kot tudi delavcu v delovnem razmerju – tudi študentu zagotoviti varno in zdravo delovno okolje in pogoje za delo. Določiti mora tudi posebne zdravstvene zahteve za določeno delo, ki ga študent opravlja, ga po potrebi napotiti na zdravstveni pregled ter redno usposabljati študenta za varno opravljanje dela in ga seznaniti s pravili varstva pred požarom.

Dohodnina je davek od dohodkov fizičnih oseb in je prihodek v državni proračun, s katero so obdavčeni vsi obdavčljivi dohodki, prejeti v preteklem letu. V Zakonu o dohodnini (Zdoh) (2006) se členi nanašajo tudi na začasna in občasna dela dijakov in študentov. Tem se po Zdoh priznata splošna in posebna osebna olajšava glede na to, ali uveljavljajo olajšave za vzdrževanega družinskega člana ali ne.

Splošna olajšava je namenjena vsem zavezancem, če jih drug rezident ne uveljavlja s posebno olajšavo za vzdrževanega družinskega člana. Pomeni zmanjšanje letne davčne osnove za znesek, ki ga enkrat letno določi in z rastjo cen uskladi pristojni minister za delo, družino in socialne zadeve. Za leto 2010 ta znaša 3.100,17 EUR.

Povišana splošna olajšava velja za dijaka ali študenta, ki ga drug rezident ne uveljavlja za vzdrževanega družinskega člana in je znesek obdavčljivih prihodkov nižji od letno določenega zneska; za leto 2010 znaša ta 11.800,00 EUR.

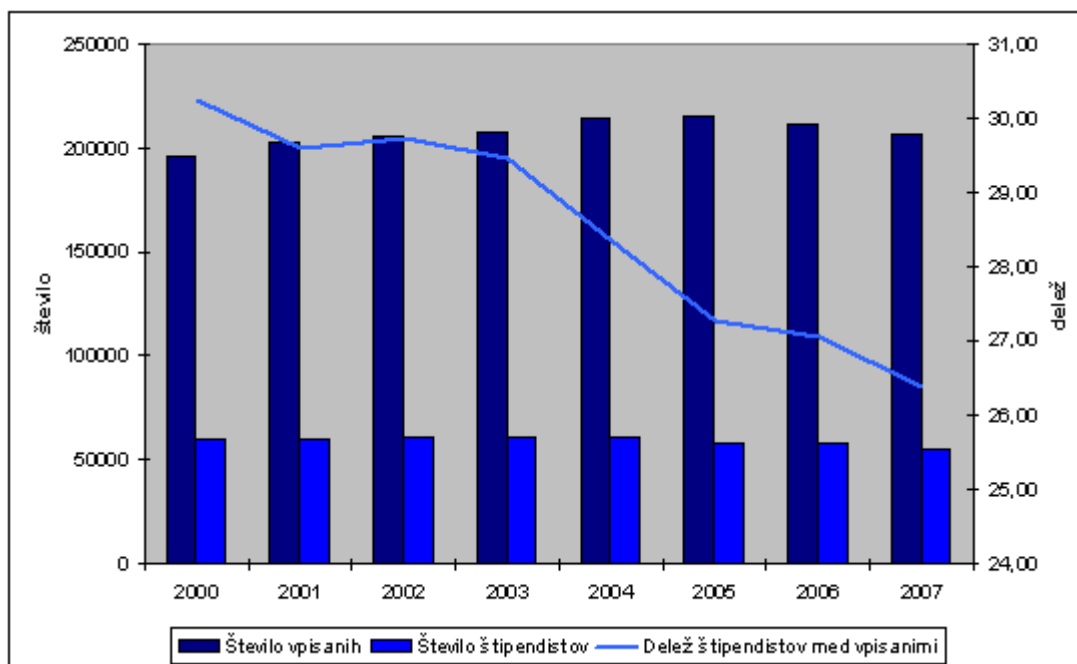
Posebna olajšava je namenjena rezidentu, ki se izobražuje in ima status dijaka ali študenta in se mu pod določenimi pogoji prizna zmanjšanje davčne osnove v določeni višini. Delodajalec mora v tem primeru o tem s predložitvijo napotnice obvestiti Davčno upravo Republike Slovenije in Inšpektorat Republike Slovenije za delo najpozneje na dan začetka dela. Priznana je v celoti, tudi če so izpolnjeni pogoji le za določen del koledarskega leta.

V davčno osnovo se ne všttevajo kadrovska, Zoisova in druge štipendije, izplačane za mesečno obdobje osebi, ki ima status učenca, dijaka ali študenta za študij v Sloveniji do višine minimalne plače in za študij v tujini, povečane za 60 %. Štipendija, ki ta znesek presega, se všteva v davčno osnovo.

2.3 Socialni transferi in socialna varnost študenta

V Sloveniji se je v zadnjih letih število štipendij naglo zmanjšalo. »V času skupne države, v letih 1987 in 1988 je bilo štipendij okrog 45 tisoč, leta 1991 okrog 20 tisoč, leta 1993 enajst tisoč in leta 2007 le še okrog sedem tisoč.« (Drobnič 2009, 249) V času socializma je bilo štipendiranje s strani podjetij politična direktiva, ki so jo morala podjetja izvajati ne glede na svoje perspektive. Danes takega kadrovanja mladih skoraj ni več, je pa v letu 2007 država omogočila sofinanciranje višine kadrovskih štipendij, kar naj bi delodajalce spodbudilo k štipendiranju. Kljub temu se na eni strani delodajalci ne zavedajo, da je treba mlade pridobiti v podjetja tudi na ta način, na drugi strani pa mladi čutijo vse večjo željo po neodvisnosti in si denar raje prislužijo z delom preko študentskega servisa brez kasnejših obveznosti. V letu 2009 je bila izvedena tudi anketa o odnosu mladih do štipendiranja, v kateri pa se je izkazalo, da se mladi s kadrovsko štipendijo nočejo vezati na enega delodajalca, temveč želijo preizkusiti različne oblike dela.

Slika 3 prikazuje število vpisanih v terciarno izobraževanje, število štipendistov po posameznih letih od 2000 do 2007 ter gibanje deleža štipendistov. Ta se je sploh po letu 2003 naglo nižal. V letu 2008 je bilo štipendistov med dijaki in študenti 23,39 %, še vedno pa je bil prisoten trend upadanja števila vseh štipendij (MDDSZ 2009).

Slika 3: Število vpisanih, število štipendistov in gibanje deleža štipendistov v Sloveniji 2000–2007

Vir: MDDSZ 2009.

Predvsem mladi naj bi v času gospodarske krize nosili bremena odpuščanj – tudi na področju študentskega dela. Kar okrog 50 odstotkov mladih je namreč vpetih v fleksibilne oblike zaposlitve. Drobnič predstavlja tudi fenomen na trgu delovne sile, imenovan *freeters*, ki sicer izhajajo iz Japonske in je vedno bolj značilen tudi za Evropo, označuje pa tiste mlade v letih od 15 do 34 let, ki nimajo zaposlitve, so pri starših ali pa so 'večni študentje'. Občasno zaslužijo nekaj denarja z večinoma priložnostnimi deli. Na trg dela vstopajo zelo pozno (Drobnič 2009, 253).

V Sloveniji je študij brezplačen, kar pa ne pomeni, da nič ne stane. V času študija ima študent kar nekaj stroškov – bivanje, učni pripomočki, hrana oz. študentski boni, prevoz ipd. Med dodatne stroške lahko prištejemo še različne tečaje, športne programe, izlete itd. Ti stroški se različno financirajo – poleg staršev, ki največkrat pritegnejo največji finančni kos pogače.

Finančna sredstva kot pomoč študentov lahko razdelimo na neposredne in posredne oblike pomoči. V neposredne se štejejo štipendije, študentska posojila in krediti, v posredne pa subvencionirani prehrana, bivanje in prevoz.

Neposredne oblike pomoči

»Med socialne transfere posameznikom in gospodinjstvom sodijo transferi nezaposlenim, družinski prejemki in starševska nadomestila, transferi za zagotavljanje socialne varnosti,

transferi vojnim invalidom, veteranom in žrtvam nasilja, pokojnine in nadomestila plač, bolezni ter *štipendije*. Slednje predstavljajo približno 2 % teh transferov,« pojasnjuje Blatnikova (2007, 37).

V Sloveniji so na voljo kadrovska, republiška in Zoisova štipendija, za katere je treba izpolnjevati določene pogoje in je reden mesečni denarni znesek, ki ga kot pomoč za šolanje podeljuje država. Štipendije se med seboj izključujejo, kar pomeni, da študent lahko prejema le eno štipendijo naenkrat, ne glede na dohodkovni cenzus.

Republiško štipendijo študent pridobi na podlagi razpisa, na katerega se prijavi. Je oblika državne pomoči v času študija, če ne presega dohodkovnega cenzusa, določenega za vsako leto posebej.

Zoisovi štipendisti so tisti dijaki in študentje, ki sodijo v 3 % najbolj nadarjenih v svoji generaciji. Od republiške štipendije se Zoisova razlikuje po tem, da za upravičence ne velja omejitev glede dohodkovnega cenzusa, upravičence te štipendije pa lahko predlagajo predstojniki izobraževalnih ustanov.

Kot že ime samo pove, *kadrovska štipendija* razpisujejo organizacije oziroma podjetja za pridobivanje kadrov po končanem izobraževanju v skladu s kadrovskimi potrebami. Praviloma te štipendiste po zaključku študija čaka zaposlitev. Tudi za to vrsto štipendije ne velja dohodkovni cenzus, pač pa se kandidat prijavi na razpis, če izpolnjuje pogoje za pridobitev.

Med *druge štipendije* štejemo štipendije državnih organov, občinske štipendije, štipendije za izobraževanje v tujini, štipendije za izobraževanje tujih državljanov v Sloveniji, štipendije za študij zamejcev in Slovencev po svetu v Sloveniji, nagrade za trajnostni razvoj in sofinanciranje raziskovanja in pedagoškega sodelovanja. Delež ostalih štipendij je majhen.

Blatnikova meni, da je štipendija poleg pomoči socialno šibkejšim oz. drugače ogroženim med drugim tudi motivacija dijaka ali študenta k uspešnejšemu študiju. Trenutno področje ureja Zakon o štipendiranju (Zštip). V vsakem primeru je štipendistov v Sloveniji občutno premalo, logična posledica je rast študentskega dela. »Obstoječa ponudba razpoložljivih virov štipendiranja ne sledi naraščajočemu interesu mladih za nadaljevanje izobraževanja v višje- in visokošolskih študijskih programih.« (Blatnik 2007) Novi zakon sicer obljublja več in višje štipendije.

V spodnji tabeli prikazujem število podeljenih štipendij za šolski leti 2008/09 in 2009/10 po posameznih štipendijah. Kadrovske štipendije za delodajalce in študente niso privlačne, povečalo pa se je število državnih in Zoisovih štipendij. Povečanje državnih je še ena izmed posledic krize in znižanja dohodkov, se pa bo z novim zakonom o štipendiranju njihov obseg še bolj povečal.

Tabela 2: Število podeljenih štipendij za šolski leti 2008/09 in 2009/10 po posameznih vrstah štipendij in skupno

Vrsta štipendije	2008/09	2009/10
Državne štipendije	33698	40181
Kadrovske štipendije	7160	6555
Zoisove štipendije	12968	14072
Druge štipendije	403	172
Skupaj	54229	61110

Vir: Statistični urad RS 2009 in 2010a.

Študentska posojila pri nas sicer še niso uveljavljena, saj večji delež finančne pomoči študentu predstavljajo prispevki staršev. Je oblika državne finančne pomoči, s katero se krije šolnina, pa tudi življenjski stroški. S tem skuša država delno razbremeniti državni proračun. Doba prejetanja študentskega posojila je lahko od enega do štirih let in lahko miruje za dobo največ enega leta, če posojiljemalec ni izdelal letnika oziroma ne nadaljuje z izobraževanjem na isti stopnji. Študentsko posojilo mora študent vrniti, če po svoji volji ali krivdi študij opusti, če zamenja program in pri tem ne napreduje v višji letnik, ali če navaja neresnične podatke.

Posredne oblike pomoči

Subvencionirana prehrana poteka v Sloveniji že dve desetletji in predstavlja pravico vsakega študenta. Takšnega sistema ne pozna nobena država v Evropski uniji in je v prvi vrsti namenjena preventivni skrbi za zdravje študentov. Ureja jo Zakon o subvencioniranju študentske prehrane (Ur. l. RS, št. 74/2007), vendar subvencioniranja ni uvedla vlada, temveč Študentska organizacija univerze v Ljubljani zaradi intenzivnega povpraševanja, vendar pa finančno po štirih mesecih ni več zmogla nadaljevati s tem projektom. Nadaljevala ga je vlada z uvedbo študentskih bonov, danes je za to preko MDDSZ pooblaščen ŠOS, ponudniki prehrane pa so izbrani preko javnega razpisa. Do te oblike pomoči so v nasprotju z drugimi oblikami pomoči upravičeni vsi, ki imajo status študenta, ne glede na socialni položaj, v to skupino so vključeni tudi študentje, ki k nam prihajajo s tujih univerz.

Študent je upravičen do enega subvencioniranega obroka za vsak delovni dan, študentje invalidi, študentje starši in otroci padlih v vojni za Slovenijo 1991 pa do dodatnih deset bonov na mesec. Višina subvencije za obrok študentske prehrane za leto 2010 znaša 2,53 EUR, sredstva mora zagotoviti MDDSZ. Cene študentskih bonov se gibljejo od 0,75 EUR do 4,47 EUR (spletne strani študentskih organizacij), povprečna cena bona pa znaša 2,61 EUR. Razlika v cenah je odvisna od posameznega ponudnika in njegove ponudbe; najcenejši so študentski boni za hitro prehrano. Študijska središča so po Sloveniji v celoti pokrita s ponudniki študentske prehrane, skupaj gre za približno 400 gostinskih lokalov (MDDSZ 2009a).

S Pravilnikom o subvencioniranju bivanja študentov (Ur. l. RS, št. 22/200) je urejeno *subvencioniranje bivanja študentov*. Subvencije se dodelijo javnim in zasebnim zavodom in drugim pravnim osebam, ki so registrirane za dejavnost študentskih domov, prek njih pa še zasebnikom, ki izpolnjujejo predpise in sprejmejo študenta. Subvencije se podelijo na podlagi javnega razpisa, razen tistim javnim zavodom, ki so registrirani za to dejavnost – tem se subvencijo lahko podeli brez javnega razpisa. Študenti morajo za subvencioniranje bivanja izpolnjevati pogoje, kot so status študenta, določen cenzus in morajo imeti stalno prebivališče oddaljeno najmanj 25 km od kraja bivanja.

V študijskem letu 2009/10 jih je bilo od 114.873 vpisanih študentov le 17.715 nastanjenih v študentskih domovih oziroma drugih ustanovah in pri zasebnikih. Izraženo v odstotkih je to 15,43 odstotkov vseh vpisanih študentov. Predvsem na območju Univerze na Primorskem je povpraševanje po subvencioniranem študentskem bivanju toliko večje, saj študentski domovi ne nudijo zadostnega števila sob. Tako sta v študijskem letu 2008/09 le slaba dva odstotka vseh vpisanih študentov UP bivala v študentskih domovih.

Tabela 3: Število razpisanih ležišč v Kopru v letih 2006/2007–2009/2010

	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Število razpisanih ležišč	897	1.305	1.294	1.368

Vir: ŠOS 2010.

Naj poleg tega poudarim, da so po raziskavi ŠOS povprečni stroški bivanja po univerzitetnih mestih najvišji v Kopru oz. za študente Univerze na Primorskem. Povprečne mesečne stroške študenta so ocenili na kar 158 EUR; Univerza v Ljubljani 152 EUR, Univerza v Mariboru 142 EUR (ŠOS 2010).

3 PREDLOG ZAKONA O MALEM DELU

V obravnavani problematiki je prvi napovedal nujne premike in reforme minister za razvoj in evropske zadeve Mitja Gaspari leta 2009 s svojo izjavo: »Študentsko delo je napaka na trgu dela. Prepuščam razmislek, ali je korektno od delodajalcev in sindikatov, da mirno gledajo, da je študentsko delo v bistvu mezdno delo. To delo ne omogoča nobene socialne varnosti, je na neki način napaka na trgu dela, ki dela neupravičeno diferenciacijo med različno zaposlenimi. Zato bodo imeli mladi težave pridobiti pogoje za upokožitev, zaradi umetno podcenjenih stroškov zaposlitve pa tudi izpodrivajo normalno zaposlitev mlade generacije.« (Crnović 2009)

Nadalje je MDDSZ v javno razpravo ponudilo izhodišča za zakonsko ureditev t. i. malega dela in Zakona o malem delu, ki je med deležniki sprožil vrsto debat na strani študentov, podjetij in študentskih servisov, ki so se zadnje čase združili v društvo agencij za začasno delo. Vsekakor vsak zastopa svoje interese, vendar je celotno gledano izvedba ZMD kompleksna, še posebej zaradi daljših administrativnih postopkov. Podrobneje ga predstavljam v pričujočem poglavju.

3.1 Predstavitev zakona o malem delu

Od leta 2009 so zaradi neugodnih gospodarskih razmer, gospodarske krize, nadaljevanja trenda vse večjega vpisa mladih v terciarno izobraževanje in njihovega težavnega vstopa na trg delovne sile v aktivni pripravi novi ukrepi in reforme, med katerimi je največ pozornosti namenjene ZMD. Ta naj bi uredil študentsko delo, ki se kot tako ukinja, poleg tega pa aktiviral tudi druge brezposelne oz. neaktivne osebe in upokožence. Do dne, ko naj bi v veljavo stopil Zakon o malem delu, veljajo glede študentskega dela še vedno stare določbe.

Zakon o malem delu (2010) malo delo definira naslednje: »Malo delo je plačano, začasno ali občasno delo oziroma trajnejše časovno omejeno delo študentov in dijakov, upokoženih, brezposelnih ter drugih neaktivnih oseb (v nadaljnjem besedilu: upravičenec).«

Med neaktivne osebe zakon šteje osebo, starejšo od 15 let, ki (ZMD 2010):

- nima statusa dijaka ali študenta,
- ni upokožena,
- ni prijavljena na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje kot brezposelna oseba,
- ni samozaposlena,
- nima statusa kmeta,
- ni edini družbenik zasebne družbe ali zavoda,
- ni družbenik zasebne družbe ali zavoda, ki je v preteklem koledarskem letu iz naslova udeležbe pri dobičku prejela znesek, ki presega povprečno višino minimalne plače v RS

za to leto in ni vključena v obvezna socialna zavarovanja niti ni v nobenem pravnem razmerju, ki mu nalaga obveznost vključitve v ta zavarovanja,

- malo delo lahko opravlja tudi tuji študent, ki v RS opravlja študijske obveznosti.

Dejavnost posredovanja malega dela opravlja pooblaščen organizacija. Organizacije dovoljenje pridobijo s prijavo na javni razpis, pristojna komisija nato preveri ponudbe in če ponudnik izpolnjuje predpisane pogoje, podeli dovoljenje za opravljanje dejavnosti za dobo največ petih let z možnostjo podaljšanja. Dejavnost posredovanja malega dela je nepridobitna. Presežek prihodkov nad odhodki se vrne v dejavnost posredovanja malega dela oziroma se v primeru bistvenega presežka lahko nameni za štipendije ali rizične sklade glede na izkazane potrebe. Rizični sklad je sklad za primere, ko delodajalci ne plačajo za opravljena mala dela, in ga vodi Zavod RS za zaposlovanje. Tudi ta se v primeru bistvenega presežka ob koncu koledarskega leta lahko nameni za štipendije.

Dajatev iz malega dela plača delodajalec in so namenjene financiranju štipendij, izgradnji in vzdrževanju študentskih domov, za delovanje organizacij študentov in upokojencev, izvajanje študentskih in upokojenskih projektov, izvajanju aktivne politike zaposlovanja, za zagotavljanje sredstev rizičnega sklada ter podpori evidentiranja in spremljanja malega dela. Dajatev znaša 14 % od bruto plačila za opravljeno malo delo; razdelitev 10 % koncesijske dajatve pa se deli po ključu, kot je prikazano v tabeli 4.

Tabela 4: Delitev 10 % koncesijske dajatve

Stopnja	Namen
6 %	Za javni sklad za razvoj kadrov in štipendije, iz katerega se financirajo štipendije
2 %	V proračunski sklad za sofinanciranje gradnje in prenove študentskih bivalnih zmogljivosti v RS ter sofinanciranje razširitve in posodobitve prostorskih pogojev in tehnološke opremljenosti univerz
1,5 %	Organizacijam za stroške posredovanja malega dela
0,3 %	Zavodu RS za zaposlovanje za skupni rizični sklad
0,2 %	Zavodu RS za zaposlovanje za vzdrževanje in vodenje centralne evidence o opravljenem delu ter druge administrativno-strokovne naloge v povezavi s spremljanjem izvajanja malega dela, ki jih v podzakonskem aktu predpiše ministrstvo za delo

Vir: ZMD 2010.

Namensko se ostale 4 % porabi, kot prikazuje tabela 5.

Tabela 5: Delitev 4 % koncesijske dajatve

Vir	Namen	Leto 2011	Leto 2012	Leto 2013 in naprej
Malo delo dijakov in študentov	Študentski organizaciji Slovenije	4 %	3 %	2 %
	Financiranju projektov za obštudijske dejavnosti študentov in dijakov	0 %	1 %	2 %
Malo delo upokojencev	Zvezi društev upokojencev Slovenije	2 %	2 %	2 %
	Financiranju projektov, namenjenih dejavnostim za upokojenca	2 %	2 %	2 %
Malo delo brezposelnih in drugih neaktivnih oseb	V proračun MDDSZ za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja	4 %	4 %	4 %

Vir: ZMD 2010.

Malo delo lahko upravičenec opravlja največ 14 ur tedensko, študent ali dijak pa tudi več ur na teden, vendar v posameznem koledarskem letu ne sme preseči 728 ur letno. Neizkoriščenih ur ni mogoče prenašati v naslednje koledarsko leto. Delo se lahko opravlja tudi pri več delodajalcih hkrati, vendar se s tem ne sme preseči letne omejitve dela. Bruto prejemek upravičenca na opravljeno uro dela ne sme biti nižji od 3,50 EUR in ne višji od 8 EUR. Pri delodajalcu lahko malo delo naenkrat opravlja toliko upravičencev, da število ne preseže 30 % vseh redno zaposlenih pri delodajalcu.

Tabela 6: Število upravičencev do malega dela in število dovoljenih opravljenih ur malega dela glede na redno zaposlene delavce pri delodajalcu

Število redno zaposlenih pri delodajalcu	1–10	10–30	30–50	250 in več
Število upravičencev za malo delo	1	10	15	75
Število dovoljenih opravljenih ur	360	720	1080	2880

Vir: ZMD 2010.

Malo delo se ne sme opravljati na sistemiziranih delovnih mestih oziroma na tistih delovnih mestih, kjer se delo trajno opravlja v obsegu več kot 14 ur tedensko.

Upravičenec lahko malo delo opravlja na podlagi napotnice. Pred izdajo te je organizacija dolžna preveriti, ali upravičenec in delodajalec izpolnjujeta pogoje za opravljanje malega dela. Nato se izda v treh izvodih, od katerega po en izvod prejmeta upravičenec in delodajalec, tretjega pa organizacija, ki napotnico vnese v enotno evidenco o malem delu. Lahko se izda tudi v elektronski obliki v skladu s predpisi o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu.

Delodajalec mora obračunati in plačati prispevke za socialna zavarovanja do 15. v mesecu in plačati prispevek za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni v višini 0,53 % v skladu s

predpisi, ki urejajo zdravstveno zavarovanje. Zagotoviti mora tudi zdravstvene preglede za upravičence, ki opravljajo malo delo. Zdravniško spričevalo velja 60 mesecev za dela, kjer ne preti posebna nevarnost za zdravje ali poškodbo pri delu.

Upravičenec do malega dela plačuje prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v višini 9,01 % in zdravstveno zavarovanje Zavoda za zdravstveno zavarovanje v višini 5,96 %. Opravljene ure se štejejo v posameznikovo zavarovalno dobo za pridobitev pokojnine tako, da se delovne ure preračunajo v delovne dni s polnim delovnim časom.

Evidenco o malem delu vodi vsaka organizacija v enotnem informacijskem sistemu. Podatke vnašajo zaposleni in pooblašteni delavci, ki malo delo posredujejo po potrditvi napotnice. Evidenca je neposredno vezana na centralno evidenco o malem delu, ki jo vodi Zavod RS za zaposlovanje, ta pa je povezana s Centralnim registrom prebivalstva, z Enotno evidenco vpisa, evidence Zavoda RS za zaposlovanje, evidencami Centrov za socialno delo, Zavoda za zdravstveno zavarovanje in Poslovnim registrom Slovenije. Podatki se shranjujejo v centralni evidenci še nadaljnjih pet let po prenehanju vodenja upravičenca, nato pa se arhivirajo.

Kršitve določb zakona o malem delu ugotavljata Inšpektorat RS za delo in Služba za kontrolo in nadzor ministrstva za delo.

3.2 Primerjava ureditve študentskega dela in malega dela

Do implementacije ZMD glede študentskega dela še vedno velja sedanja zakonodaja, v tem poglavju pa predstavljam primerjavo med dosedanjo ureditvijo in ureditvijo po ZMD v določenih kategorijah.

Omejitve

Trenutna ureditev študentskega dela po ZZZPB (Ur. l. RS, št. 107/2006) določa, da je študentsko delo začasno in občasno delo, točnih omejitev pa ni. Po ZMD so te jasno določene – tedensko upravičenec ne sme presegati 14 ur oz. preračunano na letno omejitev maksimalno 728 ur, opravljanje dela bo lahko prilagodil svojim študijskih obveznostim. Zaslужek na letni ravni je omejen na 6.000 EUR, omejitve pa veljalo tudi za delodajalce, in sicer glede na velikost oz. število zaposlenih v podjetju (poglavje 3.1).

Dajatve

Trenutno znaša koncesijska dajatev 14 %, po ZMD pa 14 % in dodatnih 15,50 % za prispevke za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje.

Delovne izkušnje

Delovne izkušnje, ki jih je študent pridobil s študentskim delom, niso vštete v uradno priznane delovne izkušnje. Po ZMD se bo te štelo, v centralni evidenci o malem delu se bo beležilo vsako delo, veščine in kompetence, kar bo v prihodnje študentom olajšalo iskanje zaposlitve.

Pokojninska doba

Študentsko delo se v pokojninsko dobo ne šteje, medtem ko se opravljene ure malega dela preračunajo na poln delovni čas in v pokojninsko dobo. V treh letih lahko delavec oz. študent z malim delom pridobi eno leto pokojninske dobe.

Urna postavka

Urne postavke se precej razlikujejo v odvisnosti od narave dela, ki ga študent opravlja. Postavka malega dela je določena oz. navzdol in navzgor omejena – minimalna bruto urna postavka po ZMD ne sme biti nižja od 3,50 EUR in ne višja od 8 EUR, podlaga izračuna pa temelji na višini minimalne plače. Višina se usklajuje na enak način kot socialni transferi.

Socialna varnost

Pri študentskem delu se plačuje le prispevek za primer poškodbe pri delu in invalidnosti, zdravstveno pa so študentje zavarovani na zavarovalni podlagi svojih staršev, vendar se prispevki ne plačujejo v državno blagajno. Nasprotno se pri malem delu plačuje prispevek za primer poškodbe pri delu in invalidnosti ter prispevek za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje.

Zlorabe

Možnost zlorab je pri študentskem delu zaradi ohlapne zakonodaje velika. Izdaje in uporabe napotnic ter oseb v povezavi s študentskim delom ni mogoče preverjati, denarne kazni so zanemarljivo nizke in ne delujejo preventivno.

Pri malem delu so zlorabe bolj omejene, saj so v ZMD vgrajene varovalke, ki omogočajo preventivno delovanje preko informacijskih sistemov (evidenca o malem delu), globe pa so občutne višje za vse vpletene, kar se ekonomsko ne bo izplačalo. Večjo odgovornost bo pridobila inšpekcija za delo, ki bo imela tudi možnost prepovedi malega dela za delodajalce in posameznike.

Spremljanje, nadzor

Nadzor nad študentskim delom je slab in omejen, saj ne obstaja enoten informacijski sistem, preko katerega bi bilo moč spremljati širino problematike. Edina podlaga so letna poročila agencij za posredovanje dela. Inšpektorat za delo lahko študentsko delo spremlja v omejenem obsegu, saj je zlorabe izredno težko odkriti in dokazati, globe pa so nizke.

Sistem malega dela v nasprotju s tem omogoča sprotno spremljanje in nadzor preko centralne evidence, ki jo bo vodil ZRSZ, vpogled pa bodo imeli tudi IRSD, DURS in MDDSZ. Ker je po definiciji malo delo omejeno, bo to olajšalo delo nadzornim organom, veliko zlorab bo mogoče že vnaprej preprečiti.

Plačilna nedisciplina delodajalcev

Po dosedanji zakonodaji naj bi vsak študentski servis imel rizični sklad, iz katerega bi reševal situacije, v katerih delodajalec študentu ne izplača upravičenega zneska. Pri tem se je dogajalo, da se je sklad (pre)hitro izčrpal ali pa zaradi poslovnih odnosov z delodajalci ni želel nevšečnosti glede neplačevanja. V nasprotju s tem v sistemu malega dela ZRSZ vodi skupni rizični sklad, za katerega veljajo enotna pravila, tako se bistveno poveča možnost izterjave neplačanih sredstev. Nova napotnica bo vsebovala bistveno več podatkov o delavcu, delodajalcu in delu, ki je predmet napotnice.

Dejavnost posredovanja dela

Študentski servisi skozi vsa leta zaznavajo izreden interes za to dejavnost, ki je izredno dobičkonosna še posebno v zadnjih letih. Koncesijo lahko pridobi vsak pravni subjekt, ki izpolnjuje zakonsko določene pogoje. Po ZMD ta dejavnost ne bo več profitna, posredniki pa bodo izbrani na podlagi javnega razpisa.

Medgeneracijska solidarnost

V sistemu malega dela vsi, ki delo opravljajo, plačujejo tudi prispevke v pokojninsko in zdravstveno blagajno.

Fleksibilnost dela

Študentsko delo je obsežnejše v univerzitetnih mestih, druge regije so prikrajšane za to možnost. V sistemu malega dela se sistem napotnic ohrani, kar še vedno pomeni zadostno fleksibilnost za najem drugih skupin – brezposelnih, upokojenec, neaktivnih oseb.

Delitev sredstev

V sliki 4 prikazujem primerjavo razdelitve sredstev iz naslova študentskega oz. malega dela, ki je povzeta po MDDSZ.

	TRENUTNA DELITEV DAJATVE		DELITEV DAJATVE PO ZAKONU O MALEM DELU	
	% dajatve	višina sredstev* (v EUR)	% dajatve	višina sredstev** (v EUR)
sklad RKŠ	3,0	10.243.735	5,0	17.072.892
proračunski sklad MVZT: študentski domovi	2,0	6.829.157	2,0	6.829.157
stroški organizacij	4,5	15.365.602	2,0	6.829.157
stroški podpornih struktur: rizični sklad, vodenje in vzdrževanje centralne evidence, izvajanje inšpekcijskega nadzora	0,0		1,0	3.414.578
projekti, namenjeni študentom in upokojujencev, ter financiranje ukrepov APZ - delitev po ciljnih skupinah	0,0		4,0	13.658.313
sofinanciranje delovanja ŠOS	4,5	15.365.602	2 % od malega dela študentov in dijakov***; sredstva, vključena v zgornje 4 %	če bodo študenti opravili 50 % vsega malega dela, potem delež za ŠOS znese: 6,8 milijonov leta 2011/12, 4 milijone leta 2013 in 3,4 milijone od leta 2014
SKUPAJ	14,0	47.804.097	14,0	47.804.097

* glede na obseg študentskega dela v 2008
** če ostane obseg malega dela enak obsegu študentskega dela v letu 2008
*** zmanjšanje % za ŠOS je postopno - v letu 2012 prejme ŠOS 4 %, leta 2013 3 %, od leta 2014 dalje pa 2 %

Slika 4: Delitev sredstev

Vir: MDDSZ b. 1.

3.3 Deležniki zakona o malem delu

V raziskovalnem delu diplomske naloge sem opazila, da deležniki obravnavane problematike ščitijo svoje interese s poudarki na negativnih posledicah ZMD. Med raziskavami, ki jih naročajo tako ŠOS kot tudi sindikati in združenja delodajalcev, sem zasledila precejšnje razlike. V nadaljevanju poglavja predstavljam povzetke posameznih raziskav in mnenj posameznih deležnikov, v empiričnem delu pa povzemam odgovore na zastavljena vprašanja.

3.3.1 Vidik študenta

ŠOS MDDSZ očita, da je predlog ZMD pripravilo na preveč splošni ravni, brez predhodne realne slike na področju zaposlovanja in študentskega dela (ŠOS 2010). Na svojih spletnih straneh in raziskavah poudarjajo naslednje ugotovitve:

Študente je treba obravnavati ločeno od ostalih skupin, za katere se malo delo uveljavlja, saj bodo študentje v nasprotnem primeru izgubili konkurenčno prednost pred ostalimi zaradi

študijskih obveznosti. Ugotavljajo, da bi posledično študentje več delali in manj študirali oz. bili prikrajšani za izobraževalni proces. Za nesmiselno označujejo pridobivanje pokojninske dobe, saj poteka zelo počasi, v vsakem primeru pa jo lahko posameznik dokupi.

Študentska organizacija Slovenije v splošnem na ZMD gleda zelo kritično, vendar tudi pozdravlja določene ukrepe. Meni, da je študentsko delo v Sloveniji ob pomanjkanju in nezadostni višini socialnih transferov še vedno socialni korektiv, ki študentom v času študija omogoča kritje stroškov. Z njim se delno rešuje problem premajhnega števila štipendij in študentskih posojil, ki se sicer pri nas še niso uveljavila in si morajo študenti tako sami zagotoviti sredstva za študij; čeprav je študij brezplačen z izjemo izrednega študija. Res pa je, da bi bilo treba nadzor nad študentskim delom močno okrepiti, saj je to velikokrat izkoriščeno tako na strani delodajalcev kot tudi na strani posameznikov, ki nimajo statusa študenta oz. tega pridobijo zgolj zaradi pravice do dela. Izpostavljajo pomen evidence vpisov in beleženje delovnih izkušenj.

Študentsko delo naj bi bilo in ostalo po mnenju študentov ena od zakonsko določenih fleksibilnih oblik zaposlovanja, ki omogoča nemoten proces izobraževanja in ne predstavlja neposredne konkurence redno zaposlenim delavcem. Prinaša prve dragocene delovne izkušnje, čeprav je to večkrat izjema kot pravilo, še posebej v prvih letih študija. Z delom si lahko izoblikujejo pogled na določeno delo ali delovno mesto, pogosto pa je to lahko pot do zaposlitve v določenem podjetju.

Z davčnega vidika je tudi še vedno najbolj ugodna oblika plačila za delo in izredno enostavna pot študenta do dela in delodajalca do fleksibilne delovne sile. Kljub temu obstajajo pomembne razlike med študentom, ki dela preko študentske napotnice, in ostalo skupino zaposlenih, saj pri tem ne gre za delovno razmerje; ni upravičen do povračila stroškov v zvezi z delom (prehrane in prevoza), plačanega letnega dopusta, bolniške odsotnosti, priznavanja delovne dobe, priznavanja delovnih izkušenj itd. Predvsem se ta razlika pozna, kadar študent opravlja delo na sistemiziranem delovnem mestu, ki bi ga sicer opravljal zaposleni delavec, kar pa se bo z ZMD spremenilo. V tem primeru, ob predpostavki, da študent dela enako delo kot redno zaposleni delavec, menim, da bi bilo pravilno in pošteno, da se vzpostavi delovno razmerje.

Na področju štipendiranja ŠOS zahteva enakopravno in pregledno politiko štipendiranja, štipendije pa naj bodo višje, da bodo dejansko socialni korektiv in zagotovilo za neoviran študij. Predlaga, da se državne štipendije usklajujejo z inflacijo, proračun zanje pa naj se glede na slabši socialni status v državi poveča. Cenzus za pridobitev državne štipendije naj se spremeni na 100 % minimalne plače – do sedaj je osnovni cenzus znašal 65 % minimalne plače, iz osnove pa izloči vse oblike socialnih prejemkov, kot so olajšava za vzdrževane družinske člane, otroški dodatek, preživnina itd. Štipendijo bi se podelilo vsaj tistemu delu študentov, ki s študentskim delom krijejo stroške študija. Po njihovem izračunu bi država tako podelila 30.000 štipendij več.

Zagotoviti bo treba izgradnjo novih študentskih domov in prenoviti sedanje, za bivanje neprimerne kapacitete v sodelovanju s Projektnim svetom za uresničevanje projekta prenove študentskih bivanjskih zmogljivosti v RS. Nujen je dvig števila subvencij za bivanje pri zasebnikih in bolj učinkovito je treba urediti tok informacij o njih. Nova izgradnja in prenova trenutnih študentskih bivanjskih kapacitet bi omogočila bivanje tudi večjemu številu študentov s posebnimi potrebami in študentskim družinam. ŠOS predlaga še pravno zaščito študentov na tem področju in spremembe pri podeljevanju subvencij, predvsem za prve iskalce, ob tem poudarjajo, da je potreben tudi večji nadzor nad bivalnimi pogoji v subvencioniranih stanovanjih.

Velik izziv na trgu dela so problemi iskalcev prve zaposlitve, predvsem tistih, ki so pridobili visoko izobrazbo. Povprečna doba iskanja zaposlitve mladega diplomanta je približno deset mesecev (Markovič 2009, 14). Zaposlitev še teže najdejo tisti, ki se odločijo za podiplomski študij, nimajo pa nobenih ustreznih delovnih izkušenj. Težak položaj začasno rešijo s podjemnimi in avtorskimi pogodbami ter s podaljševanjem statusa za delo preko študentskega servisa. Na tem mestu lahko ponovno omenim problem fiktivnih vpisov in vzpostavitev enotne vpisne evidence, ki bi takšna dejanja zajezila.

Z ZMD študentje ne bodo več privilegirana delovna sila, ampak jim konkurenco predstavljajo druge skupine – brezposelni, neaktivni in upokojenci. Dolgoročno gledano položaj mladih Trbanc in Ignjatović (2009) ocenjujeta za ambivalentnega: »Na eni strani se je njihov položaj na trgu v obdobju 2004–2008 izboljšal, na drugi strani pa je to izboljšanje prineslo tudi veliko novih vsebinskih izzivov, povezanih predvsem s socialno varnostjo in z diskriminacijo na trgu delovne sile.«

3.3.2 Vidik podjetja

Zadnja leta, po vstopu Slovenije v EU je zaznati, da je slovenski trg delovne sile bolj dinamičen, kljub temu da je delovnopravno zakonodaja urejena dokaj togo. Razvile so se predvsem aktivnosti zasebnih podjetij, kadrovske agencij in drugih pravnih subjektov, ki se ukvarjajo s posredovanjem delovne sile. Z začetkom gospodarske krize so se bila ta podjetja prisiljena prilagoditi razmeram na trgu dela z aktivnostjo in inovativnostjo. Mnogo je manjših podjetij, ki začasne in občasne potrebe po delu (pokrivanje dopustov, večji obseg dela ...) rešujejo s študentskim delom, tu pa se krog ponudbe in povpraševanja sklene.

Vsekakor je stališče delodajalca do študentskega dela s finančnega oziroma stroškovnega vidika zanimivo in precej enostavno. Je idealna oblika fleksibilne oblike zaposlitve, za marsikaterega delodajalca vrzel ob večji (in morda krajši) potrebi po kadrih, nadomesti pa lahko tudi poskusno delo. Negativna posledica je pri tem nezanesljivost in pogostejše menjavanje kadra, kar v podjetjih, kjer je količina zaupnih podatkov večja, delodajalca postavi pred dilemo: zaposlovati ali najemati študentsko delovno silo?

Tudi delodajalci se zavedajo slabega nadzora nad študentskim delom in uvedbe novega zakona; Hiršl (2010) pravi:

Ker nadzor nad študentskim delom in iz tega nabranim denarjem ni ustrezen, se sprejema nov zakon, ki bo študentsko delo tako 'dobro' uredil, da nadzor ne bo potreben, saj študentskega dela sploh ne bo mogoče izvajati. Ravno študentsko delo predstavlja delodajalcem 'ventil' togostim delovnega razmerja, saj omogoča skoraj trenuten odziv na začasne oziroma občasne potrebe delovnega procesa. Zakon o malem delu ne sledi potrebam trga dela po večji prožnosti, ampak delodajalcem *de facto*¹ odvzema najbolj prožno in tudi potrebno obliko za opravljanje dela.

Za podjetja je težko predvideti, koliko malega dela bo treba najeti. Veliko je podjetij, ki se morajo hitro odzivati na povpraševanje po delovni sili, lahko celo samo nekajkrat letno za krajše časovno obdobje. Iluzorno je pričakovati, da bo to podjetje zaposlilo veliko število delavcev samo za nekaj dni ali tednov v letu. Člani Gospodarske zbornice Slovenije – Podjetniško-trgovske zbornice opozarjajo, da bo prišlo do opravljanja dela na črno, višjih stroškov dela, znižanja neto urne postavke, upada dinamičnosti najemanja delovne sile ter da so prispevne stopnje za delodajalce previsoke (Gospodarska zbornica Slovenije, Podjetniško-trgovska zbornica 2010).

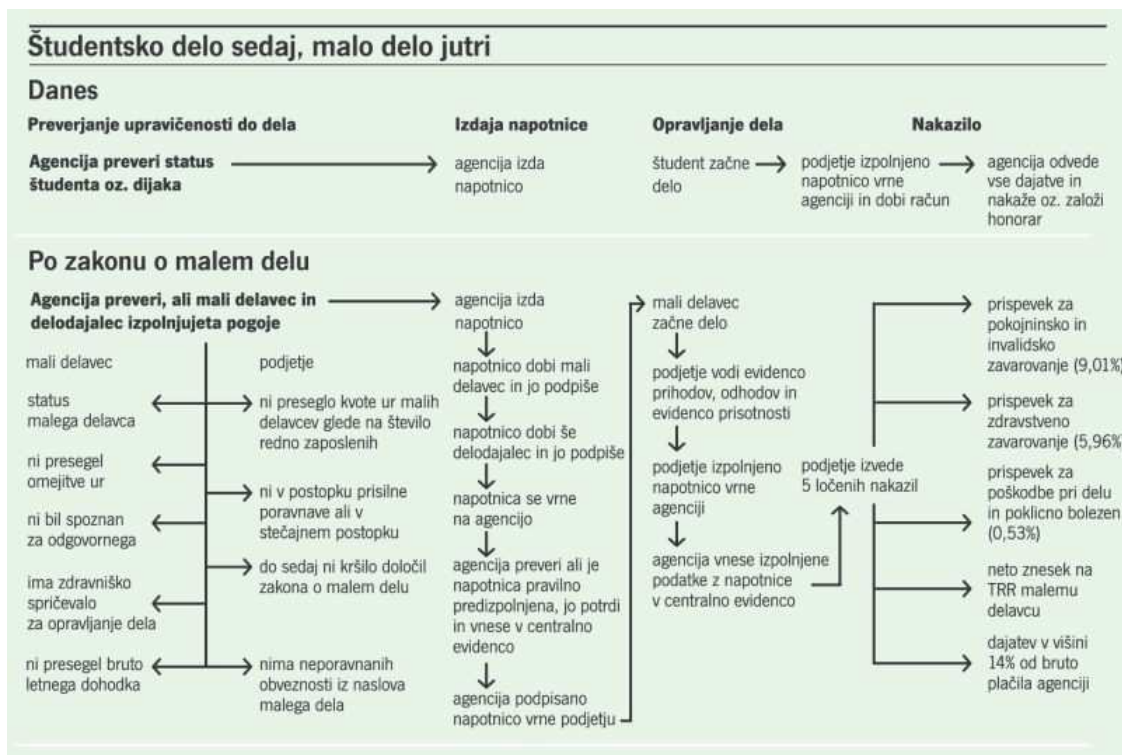
Študentsko delo je do zdaj nudilo možnost hitrega odzivanja in relativno poceni delovno silo, še posebej v primerih nepredvidenih situacij ob odsotnosti delavca zaradi bolezni, poškodbe, izrabe letnega dopusta ali zgolj zaradi zagotovitve lažjega usklajevanja poklicnega in družinskega življenja, za njihovo opravljanje dela pa ni bilo potrebnega toliko administrativnega dela, kot ga pričakujejo z uvedbo zakona o malem delu.

»Stroški dela se ne bodo dvignili le zaradi dodatne obremenitve malega dela, pač pa tudi zaradi dodatnih stroškov, vezanih na povečano togost zagotavljanja nemotenosti delovnega procesa ter s tem povezano dodatno administracijo.« (Hiršl 2010)

Spodaj prikazujem razliko med dosedanjim sistemom najema študentske delovne sile in sistemom po uvedbi ZMD.

---

¹*De facto* – dejansko

Slika 5: Primerjava sistema posredovanja sedanjega študentskega dela in v sistemu malega dela

Vir SIZAD b. 1.

Opravljen je bila tudi analiza administrativnega bremena po še trenutno veljavni ureditvi študentskega dela in po ZMD. Analizo je opravilo podjetje Oikos po naročilu študentskega servisa. Kot reprezentativni organ na strani posrednika dela je bil izbran e-Študentski servis, ki si lasti več kot 51 odstotkov tržnega deleža pri tej dejavnosti, za podjetje pa malo podjetje s 30 zaposlenimi in do 15 študentskimi zaposlitvami na leto. Analiza je bila opravljena za tri glavne nosilce administrativnih stroškov – študentske servise in druge pooblaščen subjekte za posredovanje opravljanja del, državne organe in uporabnike, med katere so upoštevali delavce, ki delo opravljajo, in delodajalce (Kobal, Durgutović in Hrabar 2010).

Tabela 7: Izračun administrativnega bremena po obstoječem sistemu skupaj

Nosilci administrativnih stroškov	Vrednost
Uporabniki	1.820.025 EUR
Državni organi	14.326 EUR
Izvajalci	2.118.689 EUR
Skupaj	3.953.040 EUR

Vir: Kobal, Durgutović in Hrabar 2010.

Tabela 8: Izračun administrativnega bremena po ZMD skupaj

Nosilci administrativnih stroškov	Vrednost
Uporabniki	15.457.312 EUR
Državni organi	1.728.565 EUR
Izvajalci	459.268 EUR
Skupaj	17.645.145 EUR

Vir: Kobal, Durgutović in Hrabar 2010.

Povzetki analize kažejo na to, da bodo največji del administrativnih stroškov po ZMD na plečih uporabnikov, to je podjetij, nekaj pa tudi na plečih delavcev. Ocenjujejo, da bo največ stroškov z vzpostavitvijo sistema centralne evidence – kar 2,5 milijona evrov.

3.3.3 Vidik države

Študentsko delo ima za države pozitivne učinke, npr. dodaten viri financiranja in večji vpis mladih v terciarno izobraževanje, kar pa nujno ne pomeni, da gre tu dejansko za vpis z namenom izobraževanja. S študentskim delom država pridobi tudi večji delež izobraženega kadra z delovnimi izkušnjami, kar pomeni olajšan vstop mladinske delovne sile na trg dela. S študentskim delom se financirajo tudi izgradnje in obnova študentskih domov, tehnična opremljenost univerz, štipendiranje, posledično študentje s študentskim delom – toliko bolj po ZMD – prispevajo k boljšim študijskim pogojem celotne študentske populacije.

Namen države je z ZMD omejiti delo na črno, čeprav to velja za manjšo skupino delavcev. Tu gre predvsem za upokoјence, ki bodo lahko po ZMD delo opravljali legalno. Pomembno je tudi omejevanje posredovanja delovne sile kot dobičkonosne dejavnosti, povečanje cen zusa za pridobitev državne štipendije in večje število štipendij, formalno priznavanje delovnih izkušenj, štetje pokojninske dobe in omejitve dela ter preprečevanje dosedanjih zlorab. Te je na področju študentskega dela pričakovati tudi po ZMD, morda pa bi bilo smiselno uvesti večji nadzor z večjim številom inšpektorjev za delo. Do ZMD so imeli študentski servisi, študentje sami in delodajalci večje možnosti za te zlorabe.

»Tovrstne zlorabe naj bi se pojavljale predvsem pri univerzitetnih poklicih oziroma pri najbolj perspektivnih kadrih. Delo na črno prek tuje študentske napotnice je pogosto pri zasebnikih, pa tudi 'državnih' podjetjih in zavodih.« (Blatnik 2007, 63)

V letu 2009 je Inšpektorat za delo ugotovil devet primerov, ko je delodajalec brez ustrezne napotnice pooblašćene organizacije omogočil delo dijaka oziroma študenta. Prav tako je le v devetih primerih delodajalec omogočil delo neupravićeni osebi z uporabo napotnice, ugotovljene pa so bile tudi kršitve določb o napotitvi študenta oz. dijaka na zdravniški pregled pred začetkom dela. Inšpektorat ugotavlja, da je posredovanje dela dijakom in študentom še vedno privlaćen vir pridobivanja dobička, dela pa so prepogosto preveć splošno opredeljena,

npr. 'pomožna dela', čeprav študent opravlja delo na delovnem mestu, na katerem bi delodajalec lahko zaposlil delavca (MDDZS, Inšpektorat za delo 2010, 169).

Tudi po mnenju ekonomista Janeza Šušteršiča so največji problem ZMD omejitve, čeprav ga ocenjuje kot priložnost za neaktivne na našem trgu dela. Meni, da bi bilo bolje malo delo v praksi najprej preizkusiti na drugih skupinah, izvzeli pa bi študente in dijake. To skupino bi ločili in uvedli prispevke za pokojninske prispevke in nadzor prek enotne vpisne evidence.

ZMD bo nadzornim organom dovoljeval več možnosti za ugotavljanje zlorab, kot jih dovoljuje dosedanja zakonodaja na področju študentskega dela. Poleg tega bo v malo delo vključil še druge delovne skupine.

Zakon o malem delu je skupaj z drugimi reformami na trgu delovne sile aktualna tema. Kot avtorico diplomskega dela, ki tudi sama vstopam na ta trg dela, me je zanimalo, kakšna so stališča posameznih ekonomskih subjektov do problematike študentskega dela in ZMD. V četrtem poglavju predstavljam izsledke raziskave in glavne povzetke teoretične raziskave.

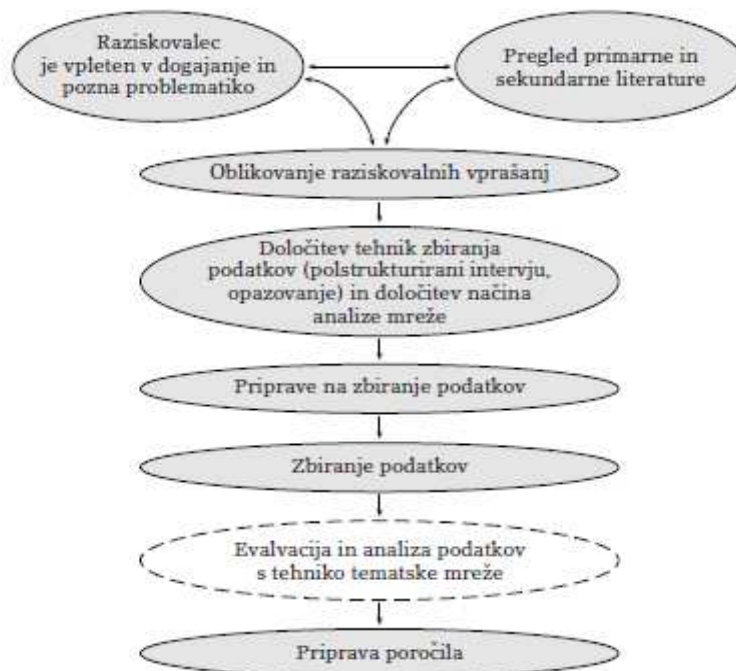

4 RAZISKAVA

4.1 Predstavitev načina zbiranja podatkov in metodološki pristop

Da bi dosegla postavljene cilje diplomske naloge, sem primarne podatke zbirala s pomočjo kvalitativne raziskave, v okviru katere sem opravila več intervjujev. Socialno interakcijo sem z respondenti vzpostavila osebno zaradi zagotovitve višje stopnje zaupanja in morebitne potrebe usmeritve pogovora na njihovem sedežu delovanja. Moj cilj je bil raziskati različna stališča do problematike študentskega dela in ZMD. Kako torej na to gleda predstavnik študentov, kako država in kako podjetje oz. delodajalec. V prilogi dodajam tudi vprašanja, ki so služila kot vodilo oz. pripomoček pri opravljanju intervjujev.

Slika 6 prikazuje potek kvalitativne metode analiziranja. Glede na to, da sem tudi sama kot študentka vpletena v problematiko študentskega dela, je bila tema diplomske naloge zanimiva in v tem obdobju aktualna. S pomočjo zastavljenih ciljev sem po pregledu literature oblikovala vprašanja za intervjuvance, njihova stališča pa povzela na koncu vsake interakcije.

Slika 6: Potek kvalitativne raziskave

Vir: Roblek 2009, 55.

Problematično je govoriti o realni sliki, vsak od intervjuvancev posamezne skupine namreč zagovarja svoje interese. Že same raziskave, podane v teoretičnem delu diplomske naloge, so se precej razlikovale ne le v kvalitativnih, temveč tudi v kvantitativnih podatkih. S stališči posameznih predstavnikov ugotavljam stopnjo strinjanja intervjuvancev s posameznimi

trditvami, kaj si o malem delu in sedanji problematiki mislijo, kako gledajo na zadevo v prihodnosti. Vprašanja so odprtega tipa, odgovori niso ponujeni, vprašani pa ni nikakor omejen ali preusmerjen. Vsi respondenti vprašanj niso vedno razumeli, zato je bilo treba dodati primer ali vprašanje razširiti in pojasniti, kaj me zanima.

Vidik študenta je s svojimi odgovori prikazal nekdanji generalni sekretar pri ŠOS, Aleš Bržan, danes pa podjetnik, ki sicer redno spremlja in dobro pozna obravnavano področje, *vidik podjetja* Lovro Peterlin, glavni direktor podružnice Studia Moderne, Linea Directa, v Sloveniji bolj znanega pod imenom podjetja Top Shop, ki preko študentskega dela najema več kot 60 % celotnega kadra, *vidik države* pa Zoran Kotolenko, vodja sektorja za programe zaposlovanja z MDDSZ, ki je skupaj z aktualnim ministrom za delo, družino in socialne zadeve prvi predstavil predlog Zakona o malem delu.

4.2 Zapis in povzetki intervjujev

V naslednjih podpoglavjih predstavljam zapise intervjujev s posameznimi deležniki. Ob koncu vsakega povzemam vidike, ki so pomembni za raziskovalni del naloge.

4.2.1 Vidik študenta

Aleš Bržan, nekdanji generalni sekretar pri ŠOS, danes pa podjetnik in radijski voditelj, je glede na to, da v zvezi s ŠOS in študenti še vedno spremlja aktualno dogajanje (sodeloval je tudi na okrogli mizi o malem delu v Kopru leta 2010), podal vidik študenta.

O ZMD Aleš Bržan pravi: »ZMD kot tak pravzaprav sploh ni slabo zastavljen. Omejuje število ur, oseba ne more več delati po osem ur na dan celo leto, po drugi strani pa študente spravlja v slabši položaj, kar pomeni, da niso več privilegirana delovna sila na tem področju, vključuje tudi brezposelne in upokoјence. Z vidika delodajalca so spravljeni v 'isti koš', vprašanje na tem mestu pa je, če je to res potrebno. Delodajalec bo potreboval nekoga, ki ima kakršno koli predznanje in bo delo lažje opravljal, sploh če je delo zahtevnejše ali bolj zaupne narave. Delodajalec bo v takem primeru raje zaposlil na novo upokoјeno osebo, ki ima še sveže znanje in določene delovne izkušnje, ki mu ni treba razlagati, kaj je pri delu, ki ga opravlja, pomembno, kaj sploh je njegovo delo, medtem ko bi morda za razlago študentu porabil isti časovni obseg brez samega operativnega dela. Po drugi strani so pri nekaterih fizičnih ali lažjih in kratkotrajnejših delih konkurenca študentom brezposelni, ki bodo pred študenti pograbili tista dela, ki dejansko prinašajo neke izkušnje, študentom pa pustili 'ostala' dela, med katera lahko razvrstimo promocije, delo v strežbi in podobno. Z vidika študenta bi to lahko bil najbolj črnogled scenarij,« meni Bržan.

Velika večina študentov se po končani srednji šoli vpiše na terciarno izobraževanje, s čimer si pridobijo status za relativno dolgo obdobje. To jim je do zdaj omogočilo, da so bili tisti, ki so

delali, privilegirana delovna sila.« Sicer pa ima trenutno urejeno študentsko delo z vidika študentov po njegovem več pomanjkljivosti. Ena izmed njih je zagotovo posojanje napotnic, druga je podaljševanje vpisa oz. fiktivni vpisi zgolj za ohranitev pravice do študentskega dela. »V to bi morala poseči država, ki bi študentsko delo omejila do mere, do katere je bilo prvotno namenjeno – torej občasno in začasno delo dijakov in študentov, naj bo to v poletnih mesecih oz. v času počitnic ali pa le nekaj ur na dan. Tisti, ki dela polni delovni čas, naj bo tudi zaposlen, če pa imajo ti študentje dejansko potrebo po tolikšnem obsegu dela, naj bodo izredni študentje oz. študentje ob delu.

Meni, da bi zlorabe na področju posojanja napotnic morala država obvezno odpraviti z učinkovitim nadzorom, kar ne bi bilo tako težko, če ne bi primanjkovalo inšpektorjev za delo. Podaljševanje statusa oz. fiktivni vpisi so po njegovem mnenju relativno enostavno rešljivi. »Država že več let napoveduje enotno evidenco vpisa, ki pa do danes še vedno ni vzpostavljena. Ko bo ta enkrat delovala, bo bolj jasno, kdo je kam vpisan, kdo je tisti, ki se prepisuje, in vzpostavljen bo nadzor, ki bo te zlorabe omejeval.«

»Z vidika študenta prednosti ZMD ni, razen če upoštevamo dejstvo, da se bo delo štelo v pokojninsko osnovo, ki se jo lahko sicer tudi drugače plača s prispevki, vendar po enostavnem preračunu ugotovimo, da je te dobe zelo malo. Z vidika države je sicer moč razumeti, da študentska delovna sila povzroča negativne učinke ne samo na področju stanja brezposelnih, ampak tudi na gospodarstvu samem. Manj obdavčiš, manj davkov dobiš. Dobro je, ker to področje ZMD ureja; je vse bo bolj kontrolirano. Posledice je trenutno težko predvideti, ker se sistem prepleta z mnogimi drugimi področji.«

Zanimivo je, da izpostavi vpliv samozaposlovanja kot najpomembnejši vpliv ZMD: »Študentje se bodo pričeli samozaposlovati, če bo študent res občutil potrebo po delu v tolikšnem obsegu kot do sedaj, presegel pa mejo, ki jo določa ZMD. Padla bo cena delovne sile, tisti študentje, ki bodo hoteli delati, se bodo samozaposlovali, redne zaposlitve pa ne bodo dobili, zato bodo iskali druge poti. Na ta račun bodo morali še več delati, saj bodo posledično morali plačevati višje prispevke. Vprašanje na tem mestu je, ali bo ta zakon in s tem samozaposlovanje kot posledica res imel pozitivne učinke.

Zato se, dokler je to mogoče, pojavljajo zlorabe posojanja napotnic, nadzor pa ni enostaven. Če je delodajalec dovolj pameten, lahko zakon zaobide tudi z avtorskimi in podjemnimi pogodbami. Sistem napotnic ni najboljši in smešno je, da je država to vedela od začetka, zdaj z ZMD uporabo napotnic razširja še na druge delovne skupine.«

Pravi paradoks je, da študent podaljša dobo izobraževanja in se morda celo vpiše na podiplomski študij, ker s končano izobrazbo ne dobi službe, še manj možnosti pa bo za to imel kasneje. Bržan to komentira takole: »Nekateri študentje gredo korak naprej, drugi korak nazaj, večkrat se diplomanti vpišejo na ljudske in večerne šole zgolj za pridobitev statusa. Vsak človek razmišlja kratkoročno in ko zaide v finančne težave, se bo moral nekako znajti.

Če to pomeni pridobiti študentski status za delo (ker zaposlitve ne dobi), se bo torej vpisal v izobraževalni program. Večji problem kot to, da se vpisujejo na podiplomski študij zgolj zaradi študentskega statusa, predstavlja to, da se podiplomski študij tudi konča, vendar brez praktičnih izkušenj. Pridobivanje delovnih izkušenj in kompetenc še med časom študija bi bilo dobrodošlo in dobro bi bilo, da se te tudi formalno priznajo, čeprav je to možno le do določene mere. Na primer: če je študentov oče direktor podjetja, njegov sin pa opravlja študentsko delo kot pomočnik direktorja, njegove izkušnje ne smejo in ne morejo biti formalno priznane,« pri tem je poudaril, da to velja v primeru, da se delovne izkušnje v prihodnosti formalno priznajo.

Zanimalo me je, kaj meni o zmanjšanju posledice študentskega dela kot posledici uvedbe centralne evidence vpisa. Odgovori, da je to težko oceniti. »Nekaj bi jih zagotovo odpadlo že prvo leto študija, če bi se poostiril tudi nadzor nad dejansko prisotnostjo pri študijskih obveznostih. Univerze s tem niso povezane oz. jim to ni v interesu, ker z vpisninami pridobijo določen delež finančnih sredstev.«

Pri tem sem omenila, da univerze slabo oz. sploh ne sodelujejo z gospodarstvom, kar pa lahko zaznamo v drugih državah EU. Pritrdi, da je v teoriji sodelovanje univerz z gospodarstvom sicer zelo dobra stvar, ki pa pri nas žal ne deluje. »Obvezna praksa je poleg tega blamaža, ker se potrdila o opravljeni praksi enostavno podpišejo ali pa bo študent namesto strokovne prakse opravljal praktična in koristna dela, arhiviral, fotokopiral, kuvertiral in kuhal kavo. To je pomanjkljivost na našem trgu delovne sile.«

V Nemčiji je le 10 % ljudi uspel prehod iz malega delo v redne oblike zaposlitve. Po besedah g. Bržana pa to ni tako malo. Zaenkrat je ZMD dobrodošel tudi med brezposelnimi, ker so skupina, za katero je dobro, da imajo vsaj nekaj dohodka. Upokojenci so oddelali svoje delo, prejema pokojnino, ki je lahko visoka ali nizka, še vedno pa se lahko tako ali drugače vključijo v nek delovni proces, vendar je prav, da generacija, ki je svoje oddelala, prepusti trg delovne sile mlajšim generacijam.

Glede samega sprejetja ZMD pravi: »Z vidika študenta je ZMD relativno slab, z vidika brezposelnega relativno dober, z vidika upokojenca prav tako relativno dober, redno zaposleni delavci se s tem najverjetneje ne bodo obremenjevali, sindikati z aktivnostmi sodelujejo s ŠOS-om, posameznika pa se ZMD ne tiče. Zato se zna zgoditi, da bo ZMD zaživel tudi v praksi.

Današnja problematiko študentskega dela in nestrinjanje določenih skupin o ZMD povzame: »Privilegiranost študenta na trgu dela v osnovi ni nič napačnega, so pa napačne zlorabe študentskega dela. Usmeriti bi se morali v zlorabe, s tem bi se rešilo kup težav. Ni treba spreminjati celotnega koncepta študentskega dela, pač pa ga je treba primerno nadgraditi in popraviti napake, ki so se pojavile z leti. Študentsko delo obstaja že 60 let in če bi bila država dovolj iznajdljiva, bi sistem popravljala sproti in bi se ta lahko obdržal kot posebnost na

slovenskem trgu delovne sile. Če bi bil res dobro razvit, bi ga morda posnemale tudi druge evropske države.«

Povzetki

- Čeprav ZMD ni slabo zastavljen, bi bilo z vidika današnjih študentov bolje, da se jih iz ZMD za določen čas izvzame, obdrži sedanji sistem, odpravi pa zlorabe, določi ustrezne omejitve in poskrbi za socialno varnost.
- Obvezna je vzpostavitev evidence in nadzor nad napotnicami ter enotna evidenca vpisov.
- Študentska delovna sila ne bo več privilegirana delovna sila.
- Zaradi ZMD se bo povečalo samozaposlovanje med tistimi študenti, ki bodo presegli letne omejitve. S tem bo padla tudi cena delovne sile.
- Sodelovanje univerz z gospodarstvom v Sloveniji žal ne deluje.
- Dosedanji sistem študentskega dela bi lahko bil ob ustrezni sproti nadgraditvi primeren tudi za druge države v Evropi.

4.2.2 Vidik delodajalca

Lovro Peterlin je generalni direktor v podjetju Linea Directa, d. o. o., del skupine Studia Moderne, ki se ukvarja predvsem s telefonsko, pa tudi spletno prodajo raznih izdelkov, med bolj znanimi sta znamki *Kosmodisk* in *Dormeo*. Eden izmed njihovih klicnih centrov je v Kopru, kjer v velikem številu za svoje delo najemajo študentsko delovno silo.

Predstavniki delodajalcev je delno seznanjen z novostmi, ki jih prinaša ZMD na trg delovne sile, predvsem pa so seznanjeni z njim njegovi sodelavci v kadrovskem oddelku. Med prednostmi ZMD je po njegovem ureditev zavarovanja za študente, slabosti pa obstajajo za podjetja, ker se dviguje davčna osnova in omejuje fleksibilnost nagrajevanja, torej fleksibilnega deleža plače, ki v mnogih, predvsem prodajno usmerjenih podjetjih predstavlja tudi do 70 % plače, tudi pri študentih.

Če in ko bo ZMD potrjen, se bo podjetje temu podrobneje posvetilo. Pripravili so izračune, koliko malih delavcev bodo smeli najeti, kako bodo ti obravnavani, kako bo potekalo administrativno delo v zvezi z določbami ZMD in kako bo sploh potekalo delo glede na omejitve. Morda bo treba zaposliti dodatnega delavca, ki bo skrbel za celotno organizacijo, kar pa spet prinaša dodatne stroške in investicijo. Prednost vidi v tem, da lahko pričakujejo bolj lojalne kadre, ki bodo v podjetju ostali dalj časa. Sicer še ni moč dokončno trditi, koga se bo zaposlovalo več – še vedno večji delež malih delavcev študentov ali morda tudi druge skupine. »Študentsko delo je bilo do sedaj dovolj fleksibilno, da je študent lahko delal dopoldne ali popoldne, v skladu z dogovorom. To fleksibilnost bodo z ZMD podjetja izgubila.« Z ZMD bodo morali dodobra preučiti, komu ponuditi pogodbe za zaposlitev, komu pa malo delo.

»Študentje kot delovna sila so pridni, lojalni delavci, pripravljeni več in kakovostno opravljati delo, so pa tudi zahtevni delavci, ki nobene stvari ne jemljejo samoumevno. Podjetja se morajo vse bolj prilagajati generaciji Y. Da bi dobre študente pridobili v podjetje, se morajo precej bolj potruditi. Nekoč so ljudje iskali službo, danes pa se dogaja, da je podjetje tisto, ki išče dobre zaposlene. Ogromno je študentskega dela, tudi pogodb o zaposlitvi za določen čas, podjetja imajo možnost hitre menjave kadra.« Poudarja, da je premalo izkoriščen institut poskusnega dela, ker je nekaj, kar prinaša pozitivne učinke obema stranema. »Lahko bi nadomestilo dosedanje študentsko delo, znotraj katerega se delavec in delodajalec spoznata, preizkušata. Če prideta do stičišča skupnih interesov, skleneta 'zvezo' oz. delovno razmerje.« Kljub temu očita državi, da poskusnega dela ne podpira pretirano. »Podjetje prejme subvencijo le ob zaposlitvi brezposelnega, ti pa so precej zaščiteni, zato delodajalci niso zainteresirani.« Po opravljenih meritvah v podjetju Linea Directa naj bi delavec šele po stotih urah dela postal prodajno uspešen in 100 % produktiven, obenem pa bi še vedno zaslužil dovolj za mesečno preživetje, zato se zdita tedenska in letna omejitve dela v ZMD nemogoči.

»Malo delo je preveč, študentsko delo pa premalo togo. Ne obstajajo nikakršne zaveze med eno in drugo stranjo. V poskusnem obdobju dela bi se moralo uvesti mentorstvo, delavcu izkazati določeno pozornost. Če bi se pokazalo, da se obe strani razumeta in se zavedata svojih pravic in obveznosti, vendar pa nadalje ne želita več sodelovati, se delavcu vseeno prizna izkušnje. Tudi dolgotrajnejše študentsko delo bi se moralo formalno priznati, ker so tudi to delovne izkušnje, četudi gre za dejavnosti, ki jih agencije za posredovanje dela imenujejo 'pomožna dela'.«

Negativnih posledic ZMD ne pričakujejo. Črni trg dela je po njegovem že zdaj v tako obsežen, da ZMD na to ne bo imel velikega vpliva, morda bo le legaliziral določene aktivnosti. »Ukinitev zaposlitve za nedoločen čas tudi ne bo posledica ZMD, ker je število malih delavcev precej omejeno na število zaposlenih delavcev pri delodajalcu. Zagotovo pa se bo zmanjšala fleksibilnost, predvsem v podjetjih z velikim številom študentov.« V konkretnem podjetju gre za kar 60 % odstotkov celotnega kadra. Davčno jih bo ZMD bolj obremenil, saj so delovno intenzivno podjetje, strošek dela od celotnih stroškov predstavlja kar dobrih 80 % – to pomeni, da bo po ZMD stroškovna obremenjenost večja.

Zaveda se, da bo dosedanjo konkurenco študent–študent izpodrinila konkurenca študent–upokojenec/brezposelni/neaktivni. Velika težava je, da bo študentski delovni sili konkuriralo malo delo, kar pomeni, da bo podjetje morda raje izbralo kadre z določenimi izkušnjami, ki vedo, kaj delajo, se zavedajo odgovornosti in so zanesljivejši. »Zadnje čase se pojavlja trend, da pri izbiri delavca izobrazba ni več tako pomembna izobrazba kot delovne izkušnje.«

Predlaga, da bi se študentski servisi kot podjetja z izredno dobičkonosno dejavnostjo ukini, njihove funkcije pa bi prevzele univerze oz. posamezne fakultete. »Te bi svojim študentom ponudile možnost povezave študija s konkretnim delom v podjetjih in to tudi nadzorovale, hkrati pa bi od države prejemale dodaten vir zaslužka. Študentom bi tako ponudili *usibilities*

of study,² povečala bi se tudi povezanost med šolstvom in gospodarstvom, kar bi se lahko s pridom izkoristilo na trgu dela. Država bi laže nadzorovala univerze kot zasebnike oz. agencije za posredovanje dela. In čeprav je logično, da svoje interese ščiti vsaka skupina, udeležena v tej problematiki, je problem študentskih servisov, da nimajo dodane vrednosti. Ko podjetje ugotovi potrebo po študentski delovni sili, jih ta posreduje brez selekcije, svetovanja in ločevanja potreb študentov.«

Tako za podjetje kot tudi za študente meni, da bi bilo predvsem s finančnega vidika boljše, da bi bilo študentsko delo urejeno tako, kot je urejeno danes. »Z malim delom bi sicer laže prišli do lojalnega kadra; študentje so danes najbolj poceni in najbolj fleksibilna delovna sila, na drugi strani pa so hitro nadomestljivi, najmanj lojalni, za majhno razliko v urni postavki so pripravljeni v kratkem času menjati delodajalca. Prvi cilj študenta naj bo vsekakor študij, vendar, če se osredotočimo na omejitve malega dela, te ne delujejo v prid niti podjetju niti posamezniku. Vsako podjetje stremi k pridobitvi dobrih delavcev in če svoje delo opravljajo nadpovprečno, jih bo podjetje plačalo več oz. jim zvišalo urno postavko, vendar pa ZMD to nagrajevanje omejuje.«

Dobre študente zaposlujejo, ko za to obstaja utemeljen razlog ali potreba, ko se študent izkaže, podjetje pa je zainteresirano, da ga obdrži. »Pri dosedanjem študentskem delu gre za nek zgolj ustni dogovor o sodelovanju med študentom in delodajalcem. Fleksibilnost se kaže v tem, da lahko na eni strani študent, na drugi pa delodajalec v vsakem trenutku to sodelovanje odpovesta iz različnih razlogov. Ne obstaja trdnost in zanesljivost kot pri delovnem razmerju, zato je malo delo malenkosten napredek. Privarčevalo se bo lahko tako, da podjetje ne bo plačevalo stroškov prevoza na delo in malice, kar pa ni v prid malim delavcem. Socialna varnost malega delavca študenta se z ZMD ne bo povečala.«

Delovne izkušnje študenta, ki do sedaj niso bile formalno priznane, pa se mu zdijo izredno pomembne v vsakem primeru. Za celotno podjetje trdi, da upoštevajo kakršne koli neformalno priznane izkušnje in znanje delavca, vendar je pri tem treba poudariti, da je večina delavcev študentov, pri katerih izkušnje ne pomenijo toliko kot pri sicer redno zaposlenem delavcu.

Ostro napada študentske demonstracije proti ZMD: »Študentske demonstracije so bile aktivirane iz političnega ozadja majhne množice. Dejstvo je, da malo delo za študente prinaša precej pozitivnih stvari, v vsakem primeru več kakor za podjetja. Morda se študentje v veliki meri tega tudi zavedajo, kar pojasni tudi nizka udeležba na študentskih demonstracijah.«

V Nemčiji se je pojavila t. i. 'sistemska' diskriminacija, moške so zaposlovali preko rednih delovnih razmerij, ženske pa prek malega dela. Ko to omenim in povprašam za komentar, je

---

² Uporabnost določenega študija.

presenečen. Če je delavec dober, po njegovem mnenju spol ni pomemben, pomembno je delavca zadržati. Sicer so podjetja odvisna od svoje dejavnosti, primer gradbeništvo ali šiviljstvo. Bolj kot za sistemsko gre po njegovem za funkcionalno diskriminacijo, kar pa z ZMD ni za pričakovati.

V splošnem bodo po besedah g. Peterlina v podjetju Linea Directa ZMD stroškovno bolj obremenjeni, vendar ZMD ne ocenjuje za slabo zastavljenega, saj prinaša boljše varovalke v zvezi z obravnavano problematiko.

Povzetki

- Prednost ZMD je skrb za socialno varnost študentov, z vidika podjetja pa obstaja preveč omejitev.
- Študentsko delo je podjetjem dovoljevalo več fleksibilnosti kot ZMD, vendar je dobrodošlo, da bo zlorab manj.
- Z ZMD podjetje od malih delavcev lahko pričakuje večjo lojalnost, dolgoročnost, zanesljivost. Študentsko delo kljub temu omogoča pomembno fleksibilnost.
- Študentom bodo konkurirali brezposelni in upokojenci, podjetje bo raje najemalo izkušeno delovno silo.
- Institut poskusnega dela je premalo izkoriščen. Lahko bi namestilo študentsko delo, vendar bi za to morala poskrbeti država.
- Za študente ZMD prinaša več pozitivnih kot negativnih posledic, česar se, glede na nizko udeležbo na študentskih demonstracijah, zavedajo.
- Študentski servisi naj se ukinejo, njihovo vlogo pa prevzamejo univerze oz. fakultete, ki se povezujejo s podjetji, študentom pa tako ponudijo *usibilities of study*.

4.2.3 Vidik države

Vidik države je podal vodja sektorja za programe zaposlovanja z MDDSZ Zoran Kotolenko. Skupaj z aktualnim ministrom je prvi predstavil predlog ZMD. Med drugim je tudi on sodeloval na okrogli mizi o malem delu v Kopru v 2010: »V preteklosti nihče ni imel interesa, da bi študentsko delo sproti urejali – ne politika, ne študentje, niti delodajalci. Dosedanje študentsko delo kratkoročno in dolgoročno škodi študentom samim, vnaša zmedo na trg dela in omogoča izkoriščanje. Nikjer v Evropi ne poznajo take delovne sile, dolgoročno gledano ZMD prinaša samo pozitivne učinke.«

Tako po njegovem mnenju tisti, ki zakona niso prebrali oz. so ga slabo prebrali ali pa ga ne razumejo, trdijo, da bo ZMD s seboj prinesel negativne posledice: »Ta zakon ni namenjen urejanju problematike dela na črno ali problematike študentskega dela. Delo na črno je splet več okoliščin, ki so povezane s socialnim položajem posameznikov, brezposelnostjo, z oblikami dela, ki jih poznamo v Sloveniji, malo delo pa ima dejansko majhen vpliv na to,

kako se bo spreminjalo delo na črno. Ocenjuje se, da bo nastal le majhen delež upokoјencev, ki do sedaj niso imeli legalne možnosti opravljanja svojega dela na takšen način, sivo ekonomijo preli v legalno malo delo.«

Kar se tiče zaposlitev za nedoločen čas in vpliv ZMD nanj, meni, da gre za popolno deplasirano izjavo sindikatov.

»Malo delo nikakor ne more vplivati na obseg zaposlitev za nedoločen čas. Zaposlitev je akt med delavcem in delodajalcem. Če delodajalci delavce potrebujejo, jih bodo tudi zaposlili. Če jih ne potrebujejo, jih ne bodo zaposlovali. Če imajo možnosti zaposlitve za določen čas in če je ponudba na trgu dela dovolj velika, skratka, če so delojemalci v podrejenem položaju, potem bodo lahko delodajalci ponujali pogodbe za določen čas, kajti povpraševanje na drugi strani bo dovolj veliko, da bodo še vedno našli nekoga, ki bo to delo opravljal. Če se bo situacija obrnila in bodo imeli delodajalci težave najti delovno silo, do česar bo v Sloveniji zagotovo še prišlo, potem bodo tudi delodajalci morali premisliti, v katerih primerih uporabiti pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas z namenom pridobitve kakovostne delovne sile.«

Sindikati navajajo neresnice in zavajajo javnost; gre za zastopanje interesov posameznih skupin, vpletenih v ZMD. Sicer je treba razumeti trenutek, v katerem se ta reforma odvija. Nasprotniki ZMD trdijo, da se bo z malim delom izkoreninila pogodba za nedoločen čas na sedanjem trgu dela in da se bo zgodilo podobno kot v Nemčiji, kjer so delodajalci delo delili na več delovnih mest za t. i. 'male' delavce. Na konferenci o malem delu, kjer so bili prisotni tudi predstavniki iz Avstrije in Nemčije, je bilo jasno povedano, da je tam do takšnih primerov prišlo, ker ni bilo omejitev o malem delu. Pri nas imamo restriktivne omejitve na strani delodajalcev in vsi že sedaj ne bodo imeli možnosti nadomestitve vsega študentskega dela z malim delom, kaj šele da bi delili svoje redno zaposlene na delovna mesta za male delavce.«

Na konferenci o malem delu so z njegovega vidika primerjali dva popolnoma neprimerljiva sistema – nemškega in avstrijskega s slovenskim (STA 2010). Nemški in avstrijski model malega dela je odprt tudi za tiste, ki so že zaposleni, zato se podatki razlikujejo. »Pri nas že zaposleni ne morejo preskočiti v sistem malega dela. Tam tudi ni nobenih omejitev glede malega dela – vsak delodajalec lahko najame poljubno število malih delavcev, pri nas jih tudi največji delodajalci lahko najamejo v zelo omejenem obsegu, kar pomeni, da se primerja izhode v zaposlitev z nekim drugim obsegom ljudi, ki opravljajo to delo. Sami Nemci in Avstrijci so na konferenci povedali, da so varovalke v slovenskem ZMD ustrezne, vendar je bilo to preslišano s strani sindikatov, ki v svojih študijah tega ne navajajo.«

Meni, da veliko težavo predstavlja dejstvo, da interesi študentov in ŠOS niso identični. »Pri ŠOS gre za 15 milijonov evrov letno, kolikor prejmejo od dosedanjih koncesij, kar pa se z ZMD znatno zmanjšuje in denar namenja neposredno študentom. V zvezi z reformo študentskega dela obstaja precej neupravičenih napadov. Študenti žal mnogokrat ne preberejo

ZMD, ga ne poznajo in ne vedo, da je ta zakon njim v prid. Skupaj s tem zakonom se pripravljata tudi povečanje števila štipendij, kar je že sprejeto, štela se bo tudi delovna doba. Če delodajalci imajo potrebo po delavcu, bodo najemali študente, ker gre za najcenejšo delovno silo, ni bolniškega staža, ni malice, ni pravic. Tudi malo delo sicer ne prizna bolniške in malice, vendar pa zato priznava delovno dobo in plačane minimalne prispevke, ki bodo malim delavcem, predvsem študentom omogočali, da si naberejo delovno dobo že za časa študija. Delodajalcem se bo seveda tako delo podražilo, ampak kljub temu so delodajalci preko svojih združenj ZMD podprli. Zakaj vendar, če se delo za njih podraži? Še vedno je to najbolj fleksibilna oblika dela, ki bo za njih zdaj dostopna tudi izven urbanih središč, ker se zakon uvaja tudi za brezposelne in upokojece. Tako bodo delodajalci lahko v manj urbanih centrih, kjer je manj študentov, najemali delavce preko malega dela do tiste mere, kot je to dovoljeno.«

Sicer pa glasno kritizira ŠOS in na drugi strani študente. »Avtonomija pomeni tudi odgovornost – študentje so s svojim organiziranjem z zakonom, ki je sicer v pristojnosti visokega šolstva, dobili avtonomijo, da se organizirajo sami na takšen način, kot njim najbolj odgovarja. Država se je odločila, da tu vmes ne bo posegala in je tem izbranim organizacijam določila določena sredstva, brez možnosti vpliva na razdeljevanje te vsote. V študentskem primeru se je pokazalo, da je avtonomija, znotraj katere naj bi bili tudi mehanizmi nadzora, ki preprečujejo zlorabe, zlorabljena. Krivda je tudi na plečih študentov samih, ker so precej pasivni že v primeru študentskih volitev. Če bi študentom nekdo razložil, da ŠOS letno razpolaga z več milijoni evrov, in ali želijo, da ŠOS s tem denarjem še naprej razpolaga sam ali pa želijo, da se ta denar prelije direktno v štipendije, ki bi jih dobili socialno šibkejši, bi bil odgovor študentov jasen. Ugotovili bi, da ŠOS-a ne potrebujejo in naj se denar nameni štipendijam. Ne glede na zlorabo avtonomije država potrebuje resnega, argumentiranega sogovornika, pozvati je treba študente, naj vplivajo na svoje vodstvo, naj ga izvolijo in zahtevajo transparentno porabo denarja, javna poročila, spremljajo etične kodekse, da ne prihaja do imetja več zasebnih podjetij med študentskim vodstvom, ki upravljajo storitve za ŠOS in se denar tako hitro razprši.«

Pojavlja se očitek, da bodo upokojeenci odžirali kvoto dela v celotni masi dela študentom, vendar ta po njegovem ni na mestu. »Če si pogledamo strukturo dosedanjih študentskih del, gre za dela v raznih storitvenih dejavnostih, kot je npr. gostinstvo. Pri upokojeencih gre predvsem za to, da bodo nekatera intelektualna dela, ki so jih opravljali, dokler so bili redno zaposleni in delovno aktivni, v nekem zmanjšanem obsegu lahko nadaljevali. Za nekatere oblike dela ni vedno moč najti takojšnjega nadomestila. Izredno malo je namreč del, pri katerih se prekrivajo interesi študentov in upokojeencev. Fizičnih del, računalniških del ipd. upokojeenci ne bodo opravljali. Tu gre za zelo premeteno poiskan argument, s katerim bi se prestrašilo študente in jih prepričalo, da ZMD ne deluje njim v prid.

Veliko je zatiskanja oči v tej državi. Vsi vemo, da je že danes upokojenec lahko delal tudi na napotnico svojega vnuka, ki študira. Dogajalo se je marsikaj, zato so vsi očitki proti ZMD naravnost smešni. Pri ZMD gre torej za legalizacijo dosedanjih ilegalnih situacij.«

Glede očitkov, da je inšpektorjev za delo premalo, pravi: »Kršitve je izredno težko poiskati, saj je zakonodaja tako zelo ohlapna, da lahko v organizaciji oseba dela kljub temu, da tisti trenutek nima pri sebi študentske napotnice, inšpektor pa nima nobene možnosti, da to osebo legitimira in če navsezadnje tudi študent sam ve, da ne bo deležen nobene sankcije, če napotnico posodi tretji osebi, prav tako ne bo sankcij za podjetje, saj je to praktično nemogoče odkriti. Udeleženci niso nikakor sankcionirani. Malo delo prinaša sistem centralne evidence in večje število delovnih inšpektorjev ni potrebno, pač je potrebno samo to, da bo inšpektor, ko se odpravi v podjetje, natančno vedel, kdo v tem podjetju ima izdano napotnico, lahko bo preveril osebo v evidenci o malem delu, lahko bo legitimiral človeka, ki dela v podjetju. Kršenje predpisov so ustrezno visoke za vse deležnike, da se to ekonomsko ne bo več izplačalo, saj bo podjetje v tem primeru ostalo do dostopa do malega dela za eno leto, kaznovan bo tudi posameznik, oba tudi denarno. Dosedanji sistem ni omogočal učinkovite kontrole.«

Tudi kršitve členov ZDR so pogoste, pri tem me je zanimalo, kako lahko študent ukrepa, če pri njegovem študentskem delu obstajajo vsi elementi delovnega razmerja. V tem primeru ZDR namreč določa, da lahko posameznik od delodajalca zahteva sklenitev pogodbe o zaposlitvi. G. Kotolenko odgovarja: »Zanimivo bi bilo videti sodno prakso, kjer bi študent, ki je opravljal delo na sistemiziranem delovnem mestu osem ur na teden z vsemi elementi delovnega razmerja, uveljavljal ZDR na sodišču in zahteval sklenitev delovnega razmerja za nedoločen čas. Na sodišču bi zagotovo uspel, kljub temu da bi preteklo nekaj časa in bi se odnos delodajalca do delavca znatno spremenil, vendar bi tak primer zagotovo spremenil miselnost delodajalcev.«

Zoran Kotolenko pove, da ni več možno, da bi študentsko delo ostalo urejeno tako kot zdaj. »Zaenkrat študentsko delo kot tako še vedno ureja stara zakonodaja, ki pa preneha veljati, ko bo implementiran ZMD. Kadar se en zakon razveljavi z drugim zakonom, se ga ne more več spreminjati. Sedanje oblike študentskega dela se ne da več spreminjati. Koraka nazaj ni več. Sicer pa v primeru ohranitve starega sistema študentskega dela in uvedbe malega dela za druge skupine nihče ne bo najel malega delavca, če lahko najame študenta. Pravo presenečenje je, da 'trosenja' argumentov ne uvidi splošna javnost, zagotovo gre pri tem tudi za resnično nepoznavanje problematike. Pritisk na državo s strani študentov je vsekakor potreben, predvsem na področju štipendiranja. Cenzus za pridobitev štipendije se je močno povečal, študent bo lahko tudi nekaj zaslužil ob minimalnih dohodkih staršev in ob tem še vedno prejemal štipendijo. Študentje v Sloveniji so na dobrem položaju, morda imajo le še v Skandinaviji boljše urejen status, vendar je treba razumeti, da je država neke vrste distribucija – nekomu odvzeti, drugemu dati.«

Zanimivo je, da jasno pove, kako ŠOS sam podaljšuje aktivnosti v zvezi z vzpostavitvijo centralne evidence vpisa preko pritožb na razpise za določene aktivnosti. »Tudi to je najverjetneje del strategije za onemogočanje potrditve ZMD. Treba se je zavedati, da so tisti, ki izvajajo reformo, na slabšem položaju kot tisti na drugi strani, včasih tudi zaradi nedodelane zakonodaje, kar je napaka države. Proti nemorali je težko napisati zakon, Balkan pa je področje, kjer ne spoštujemo zakonov. Ogromno je iskanja lukenj v zakonu. Ne glede na to pa bo projekt centralne evidence zaživel v letu 2011, oziroma najkasneje leto zatem, torej leta 2012.«

Morebitni pojav samozaposlovanja študentov, ki bodo presegli omejitve ur malega dela komentira takole:

»Samozaposleni plačujejo polne prispevke. Preprost izračun pokaže, da bo za isti neto zaslužek cena dela samozaposlenega višja, kot je cena dela malega delavca. Gre za to, da to nista konkurenčni obliki dela. Tisti, ki dela ima tako bonitete kot tudi prispevke. In kdor dela (ne pa samo študira), naj s svojim statusom nekaj prispeva v državno blagajno, obenem pa kot logična posledica nastane izguba določenih pravic, npr. pravica do subvencioniranega študentskega prehranjevanja. Samozaposleni štejejo v isto kategorijo delavcev kot redno zaposleni. Teče jim polna delovna doba, nikakor ne morejo konkurirati malim delavcem. Tisti, ki delo najema, pa bo ugotovil, ali je njegovo delo takšne narave, da mora človeka zaposliti redno, ker bo v njega tudi nekaj vložil in bo dolgoročno potreboval neko trajnost, zanesljivost, ki jo lahko zgradiš le z redno zaposlenim delavcem, ali bo lahko raje sklenil dovolj zanesljiv odnos s samostojnim podjetnikom, čeprav je nekoliko dražji, ali si lahko privošči malega delavca, ki pa lahko prične z delom takoj. Vedno gre za dvosmerno cesto – danes je morda delodajalec v boljšem položaju, jutri pa bodo to delavci.«

Tako študentu, ki se želi samozaposliti, svetuje, naj razmišlja dolgoročneje, prekine študentski status, se prijavi na zavod za zaposlovanje, kjer ga bodo napotili na ustrezno usposabljanje za samozaposlitev, prejel bo tudi subvencijo in pričel z opravljanjem dela kot samostojni podjetnik.

»Sistemska diskriminacija, ki se je pojavila v Nemčiji« – ženske so predvsem zaposlovali prek malega dela, moški pa so bili redno zaposleni – »je povezana z dejstvom, da se prek malega dela opravljajo predvsem storitvene dejavnosti, ki pa so pretežno ženske dejavnosti; primer čistilni servis ali šiviljstvo. Tudi v rednih zaposlitvah v storitvenih dejavnostih prevladujejo ženske. Če se te vrste dela opravljajo tudi prek malega dela je popolnoma logično, da prevladujejo ženske. Mnogokrat gre tudi za to, da je malo delo primernejše tudi v okviru družinske politike. V Sloveniji smo imeli vedno dobro tradicijo zaposlovanja žensk in njihove neodvisnosti, je pa res, da se malo delo opravlja v takšnih dejavnostih, ki jih večinoma opravljajo ženske. To nima povezave z malim delom, ampak s tradicijo – kdo sodi v kak poklic in opravljanje del.«

Med pomanjkljivostmi v zvezi s problematiko študentskega dela je (ne)sodelovanje univerz in delodajalcev. Po mnenju predstavnika državnega vidika je to problematika, ki presega področje trga dela. »Bolonjska reforma in študijski programi niso ustrezni in niso sestavljeni kot bi bilo to potrebno. Slovenski trg dela je premajhen, da bi lahko vsakemu študentu zagotovili mesec obvezne prakse. Tudi bolonjski programi bi morali bolj odražati sliko tistega, kar se dogaja na trgu dela. Te povezave ni in to je ena najbolj šibkih točk v naši državi. Šolski programi zahtevajo prenovo, treba je ločiti univerze od visokošolskih programov, ki pa so mnogokrat na tako nizki strokovni ravni, da ne prinašajo ničesar, razen formalne izobrazbe. Čas bo prinesel tudi spremembe v mentaliteti dijakov; kdo se resnično želi vpisati na terciarno izobraževanje, kaj so njihove želje ter kaj je tisto, ki bo zagotovilo zaposlitev.«

Doda še, da so se problemi v naši družbi s krizo zelo zaostri, ker je atipična; prišla je nenadno, pokazala vse slabosti globalnega sveta, tudi težave, ki so jih prej morda zajezile državne meje. »Križa je prišla tako rečeno čez noč, pokazala je, kako zelo je sistem ranljiv. V Evropi smo se odločili za socialni tip države, EU poskuša funkcionirati drugače kot ZDA, kjer je najbolj pomemben kapital. Križa je razgalila vso ranljivost posameznih skupin ter kako težko je loviti ravnotežje med socialno državo in socialno pravičnostjo, medtem pa mora biti država še vedno dovolj močna in privlačna za tuje investitorje in delovna mesta. To je eden izmed največjih izzivov vseh držav danes.«

Zaključni mislijo: »Anarhistična gibanja so samo odraz nemoči proti silni moči kapitala, ki v tem trenutku obvladuje družbo. Časi so težki, vendar z umirjenimi, premišljenimi reformami lahko postanemo močnejša država. Vseeno obstaja dejstvo, da se je težko pogajati v družbi, ko gre za izključno branjenje svojih interesov in nepripravljenost za pogajanje. To vodi do družbenega konflikta, kar pa ne deluje v nikogaršnje prid. Če ZMD ne bo zaživel, bo to zaradi interesov v ozadju in zaradi trenutka, v katerem ta reforma očitno ni mogla preživeti.«

Povzetki

- Sedanja ureditev študentskega dela ne dovoljuje učinkovitega nadzora.
- Negativnih posledic ZMD ne prinaša, to trdijo druge skupine, ki zaradi ščitenja interesov zavajajo javnost, predvsem pa študente.
- Delo na črno se ne bo povečalo, zaposlitve za nedoločen čas malo delo ne bo izkoreninilo. Pri tem zakonu gre za legaliziranje dosedanjih ilegalnih situacij.
- Slovenski sistem malega dela je zaradi vpletenih varovalk boljše urejen kot nemški ali avstrijski model.
- Interesi študentov in ŠOS niso identični, študentje so preveč pasivni.
- Malo delo je še vedno dovolj fleksibilna oblika zaposlovanja.
- ŠOS in sindikati navajajo neresnice in premeteno iščejo argumente zaradi ščitenja svojih interesov.

- Slabo sodelovanje univerz in gospodarstva je ena od šibkejših točk v naši državi, vendar presega področje trga dela.
- Malo delo pomeni za državo večje in ne manjše prilive, saj prispevkov iz naslova študentskega dela ni bilo, malo delo pa jih prinaša.
- Kriza je razkrila vse slabosti in ranljivost sistema. Če ZMD ne bo obstal, bodo krivi interesi v ozadju in trenutek, v katerem ta reforma ni zmogla preživeti.

5 SKLEP

Vsa leta, posebno pa zadnja, se je študentski problematiki posvečalo premalo pozornosti. Študentski servisi so priložnost izrabili za kopičenje dobička, delodajalci so izkoriščali poceni in fleksibilno delovno silo, študentje pa opravljali razna dela, pri tem pa vsaj delno zanemarjali svojo osnovno dejavnost – študij. In če se je v preteklem obdobju dogajalo, da se je zaposlovanje spreminjalo v zagotavljanje vse večje fleksibilnosti, je finančna in gospodarska kriza razkrila vse pomanjkljivosti sistema zaposlovanja in študentskega dela. »Zaradi kompromisa s sindikati je ostala tudi v novem ZDR varnost zaposlenih za nedoločen čas zelo visoka, medtem ko je bila zakonska osnova za zaposlovanje za določen čas še nekoliko razširjena. Spremembe so šle torej v smeri še večje fleksibilizacije tistega dela delovne sile, ki ni zaposlen za nedoločen čas, torej predvsem mladih. Kot že rečeno, pa v sistemih socialne varnosti ni prišlo do nobenih sprememb, ki bi fleksibilno zaposlenim mladim omogočale tudi več varnosti.« (Trbanc in Ignjatović 2009)

Pomembna ugotovitev v diplomski nalogi je, da bo v prihodnosti treba tudi z vidika trga dela okrepiti študijske programe, saj obstaja delež na terciarno izobraževanje vpisanih študentov, ki študija ne dokončajo, z vpisom pa za več let pridobijo pravico do študentskega dela. Vsi respondenti vidijo veliko slabost v slabem sodelovanju univerz z gospodarstvom.

Vprašani so glede problematike študentskega dela izpostavili še premalo izkoriščen institut poskusnega dela, agencije za posredovanje del, ki ustvarjajo dobiček, nimajo pa dodane vrednosti, pasivnost univerz oz. posameznih fakultet glede učinkovitosti posameznega študija, nezainteresiranost generacij študentov glede organiziranja ŠOS ter ščitenje interesov ŠOS in sindikatov pri sprejemu ZMD.

ZMD omejuje obseg dela, državi prinaša dodatne prilive v državni proračun, študentom delovno dobo in večjo socialno varnost. V primerjavi s sistemom malega dela v tujini in s slovenskim sistemom je zadnji bolj urejen, vsebuje več varovalk prav zaradi posledic, ki so se pojavile v tujini. Kljub temu ekonomista Bogomir Kovač in Maks Tajnikar pravita, da lahko ZMD v določeni meri res ustvari pozitivne posledice, vendar tudi negativne, odvisno od tega, kako bomo zakon uporabljali. Čeprav oba zagotavljata, da ima zakon potenciale, med negativnimi dejavniki omenjata predvsem *operativno izvedbeno nefleksibilnost*, omejitve pa označujeta za nesmiselne (Žišt 2010).

Kljub staranju prebivalstva pa je treba glede študentskega dela in mladinske brezposelnosti nujno ukrepati. ZMD teh težav dejansko ne rešuje, zagotovo pa podrobneje opredeljuje študentsko oz. malo delo in uvaja večjo možnost nadzora. Pomembno vlogo bi odigrala tudi primerna povezanost izobraževalnih ustanov z gospodarstvom, kakor je to urejeno v tujini, in spodbujanje delodajalcev k zaposlovanju mladih. Vlada je leta 2009 predlagala usposabljanje absolventov na delovnem mestu, ki bi jih ponudila podjetja, ki so povezana s fakultetami. V preteklosti so se fakultete že želele povezovati z delodajalci za svoje študente, zaprosile so

tudi za posebno koncesijo, vendar dosedanja zakonska ureditev tega področja ni bila ustrezna za takšen način posredovanja dela. Drobnič v svoji knjigi razmišlja, da bi bilo treba razmisliti o možnosti uvedbe nove zakonske podlage ali sklepa, s katerim bi imele fakultete več možnosti za umeščanje svojih študentov v podjetja (Drobnič 2009).

LITERATURA

- Blatnik, Katja. 2007. *Študentsko delo v interesu države, delodajalcev in študentov*. Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Crnovič, Deja. 2009. *Kako bo vlada odpravila »napako na trgu dela«*.
[Http://www.mladina.si/tehdnik/200932/kako_bo_vlada_odpravila_napako_na_trgu_dela](http://www.mladina.si/tehdnik/200932/kako_bo_vlada_odpravila_napako_na_trgu_dela) (21. 12. 2009).
- Drobnič, Robert. 2009. *Slovenski trg dela danes in jutri*. Ljubljana: Panet GV.
- e-Študentski servis. B. 1. *O obsegu študentskega dela*. [Http://www.studentski-servis.com/studentsko-delo/o-obsegu-studentskega-dela](http://www.studentski-servis.com/studentsko-delo/o-obsegu-studentskega-dela) (11. 10. 2010).
- Gospodarska zbornica Slovenije – Podjetniško-trgovska zbornica. 2010. *Pripombe in predlogi članov GZS – Podjetniško-trgovske zbornice na osnutek zakona o malem delu*.
[Http://www.sizad.si/resources/files/pic/doc/Pripombe_PTZ.pdf](http://www.sizad.si/resources/files/pic/doc/Pripombe_PTZ.pdf) (11. 10. 2010).
- Hanžek, Matjaž. 2010. Diplomanti, izobrazbena struktura odraslega prebivalstva in mobilnost prebivalstva. *Socialni razgledi 2009*, ur. Lidija Apohal Vučkovič, 57–61. Ljubljana: UMAR.
- Hiršl, Anže. 2010. *Zakon o malem delu ali zakon za malo dela?* [Http://www.studentski-servis.com/pic/doc/20010_03_delodajalec_april.pdf](http://www.studentski-servis.com/pic/doc/20010_03_delodajalec_april.pdf) (21. 12. 2010).
- Hreščak, Anja. 2011. *Študenti in sindikalisti že zbirajo podpise: Boj za ohranitev »stare pravde«*. [Http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042414445](http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042414445) (5. 1. 2011).
- Kobal, Jurij, Anes Durgutović in Mojca Hrabar. 2010. *Analiza administrativnih stroškov izvajanja zakona o malem delu*. Domžale: Oikos.
- Kocmur, Helena. 2009. *Namesto fiktivnega študija zavod za zaposlovanje?*
[Http://www.delo.si/clanek/87701](http://www.delo.si/clanek/87701) (21. 12. 2009).
- Kontler - Salamon, Jasna. 2008. Omadeževani indeksi? *Delo*, 29. september, 21.
- Kozic, Tina. 2010. *Študentsko delo v tujini*.
[Http://www.zaposlitev.net/delo.php?m=iskalci&a=karierni_center&a2=clanek&idb=570](http://www.zaposlitev.net/delo.php?m=iskalci&a=karierni_center&a2=clanek&idb=570) (21. 12. 2009).
- Malačič, Janez. 2009. Kitajska demokracija. Na mladih svet stoji. Mladim pa se izmikajo tla pod nogami. *Delo, Sobotna priloga*, 30. maj, 12.
- Markovič, Igor. 2009. *Prehod iz študija v zaposlitev in brezposelnost diplomantov v Sloveniji*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- MDDSZ, Inšpektorat za delo. 2010. *Poročilo o delu za leto 2009*.
[Http://www.id.gov.si/fileadmin/id.gov.si/pageuploads/Splosno/porocilo_2009.pdf](http://www.id.gov.si/fileadmin/id.gov.si/pageuploads/Splosno/porocilo_2009.pdf) (30. 11. 2010).
- MDDSZ, Služba za odnose z javnostmi. 2010. *Z današnjim dnem v javni razpravi predlog Zakona o malem delu*. [Http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//6338/](http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//6338/) (13. 7. 2010).
- MDDSZ. 2009. *Štipendije v šolskem/študijskem letu 2008/2009*.
[Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/stipendije_08_09_analiza.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/stipendije_08_09_analiza.pdf) (5. 1. 2011)
- MDDSZ. 2009a. *Pregled položaja študentske populacije v Sloveniji – predlog za obravnavo*.
[Http://www.nanosoft.si/update/public/Položaj-studentov-vlada-2009.doc](http://www.nanosoft.si/update/public/Položaj-studentov-vlada-2009.doc) (19. 4. 2010)

- MDDSZ. B. I. *Delitev dajatve – Primerjava sedanjega sistema z malim delom*.
[Http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/malo_delo/delit_ev_dajatve_primerjava_sedanjega_sistema_z_malim_delom/](http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/malo_delo/delit_ev_dajatve_primerjava_sedanjega_sistema_z_malim_delom/) (5. 1. 2011).
- Miko, Klavdija, Nika Vistoropski in Mateja Grča. 2009. Še pri tridesetih na servisu. *Nespodobno. Ona*, 11. avgust, 16.
- MVZT. 2005. *Raziskava Evrostudent 2005*. [Http://www.avantis.si/evrostudent/rezultati-2005/media/evrostudent.2005.pdf](http://www.avantis.si/evrostudent/rezultati-2005/media/evrostudent.2005.pdf) (20. 7. 2010).
- MVZT. 2007. *Evrostudent SI 2007*. [Http://www.avantis.si/eurostudent/rezultati-2007/media/evrostudent.si.2007.pdf](http://www.avantis.si/eurostudent/rezultati-2007/media/evrostudent.si.2007.pdf) (20. 7. 2010).
- Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje. *Uradni list RS*, št. 48/1999.
- Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov. *Uradni list RS*, št. 22/2001.
- Roblek, Vasja. 2009. Primer izpeljave analize besedila v kvalitativni raziskavi. *Management 4* Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino : Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, 2009 (1): 53–69.
- SIZAD – Strokovno interesno združenje agencij za posredovanje začasnih del. B. I. *Zakon o malem delu v praksi*. [Http://www.sizad.si/aktualno/zakon-o-malem-delu-v-praksi](http://www.sizad.si/aktualno/zakon-o-malem-delu-v-praksi) (5. 1. 2011)
- STA. 2010. *Na mednarodni konferenci kritično do predloga zakona o malem delu*.
[Http://www.siol.net/Slovenija/Novice/2010/09/Na_mednarodni_konferenci_kriticno_do_predloga_zakona_o_malem_delu.aspx](http://www.siol.net/Slovenija/Novice/2010/09/Na_mednarodni_konferenci_kriticno_do_predloga_zakona_o_malem_delu.aspx) (15. 9. 2010).
- Statistični urad RS. 2009. *Štipendisti*.
[Http://www.stat.si/pxweb/Databse/Dem_soc/09_izobrazevanje/10_drugi_podatki/02_09_543_stipendisti/02_09543_stipendisti.asp](http://www.stat.si/pxweb/Databse/Dem_soc/09_izobrazevanje/10_drugi_podatki/02_09_543_stipendisti/02_09543_stipendisti.asp) (21. 12. 2010).
- Statistični urad RS. 2010a. *Štipendisti, Slovenija, 31. 12. 2009 – končni podatki*.
[Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3635](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3635) (12. 4. 2010).
- Statistični urad RS. 2010b. *Aktivno prebivalstvo, Slovenija, maj 2010 – končni podatki*.
[Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3282](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3282) (16. 9. 2010).
- ŠOS. 2010. *Dokument o celoviti ureditvi študentskega položaja v Sloveniji*.
[Http://www.studentski-servis.com/pic/pdf/dokument_o_celoviti_ureditvi_studentskega_polozaja_v_sloveniji-sos.pdf](http://www.studentski-servis.com/pic/pdf/dokument_o_celoviti_ureditvi_studentskega_polozaja_v_sloveniji-sos.pdf) (5. 1. 2011).
- Šušteršič, Janez, Bojan Nastav in Tanja Kosi. 2010. *Ekonomski vidiki študentskega dela*.
[Http://www.sizad.si/resources/files/Ekonomski_vidiki_studentskega_dela_POROCILO.pdf](http://www.sizad.si/resources/files/Ekonomski_vidiki_studentskega_dela_POROCILO.pdf) (marec 2010).
- Trbanc, Martina in Dorotea Verša. 2002. Zaposlovanje mladih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik idr., 338–369. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Trbanc, Martina in Miroslav Ignjatović. 2009. Zaposlovanje in brezposelnost mladih: aktivni, fleksibilni in prilagodljivi. V *Med otroštvom in odraslostjo: analiza položaja mladih v Sloveniji 2009*, ur. Tatjana Rakar in Urban Boljka, 39–55. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino in Inštitut RS za socialno varstvo.
- Vodovnik, Zvone. 2002. Pravna ureditev zaposlovanja in dela. V *Management kadrovskih virov*, ur. Stane Možina idr. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Zakon o delovnih razmerjih – ZDR. *Uradni list RS*, št. 42/2002.

Zakon o dohodnini – Zdoh. *Uradni list RS*, št. 177/2006.

Zakon o malem delu. 2010. [Http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&vt=46&sm=k&q=zakon+o+malem+delu&mandate=-1&unid=PZ|F47C7FF2C259B251C12577C900237714&showdoc=1](http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&vt=46&sm=k&q=zakon+o+malem+delu&mandate=-1&unid=PZ|F47C7FF2C259B251C12577C900237714&showdoc=1) (30. 10. 2010).

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ. *Uradni list RS*, št. 20/2004.

Zakon o subvencioniranju študentske prehrane. *Uradni list RS*, št. 74/2007.

Zakon o štipendiranju – Zštíp. *Uradni list RS*, št. 59/2007.

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti – ZZZPB. *Uradni list RS*, št. 107/2006.

Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju – ZZZVZZ. *Uradni list RS*, št. 20/2004.

Žišt, Franja. 2010. *Plusi in minusi zakona o malem delu*.

[Http://web.vecer.com/portali/vecer/v1/default.asp?kaj=3&id=2010102605587436](http://web.vecer.com/portali/vecer/v1/default.asp?kaj=3&id=2010102605587436) (26. 10. 2010).

PRILOGE

Priloga 1: Polstrukturirani intervju – vprašanja

VPRAŠANJA ZA POLSTRUKTURIRANI INTERVJU

1. Ste seznanjeni z Zakonom o malem delu?
2. Katere so po Vašem mnenju prednosti in katere slabosti ZMD na vašem področju?
3. Kolikšna je po Vašem mnenju možnost, da ZMD prinese več negativnih kot pozitivnih posledic? (npr. delo na črno, izkoreninjenje zaposlitve za nedoločen čas ali razslojevanje v smislu kdo lahko dela in kdo lahko 'malo' dela)?
4. Ali bo sprejetje ZMD vplivalo na socialni položaj posameznih skupin? Katerih in na kakšen način?
5. Kako komentirate dejstvo, da se je študentskih demonstracij proti Zakonu o malem delu udeležilo le slabih 10 % vse študentske populacije in da so bile demonstracije ostro obsojane iz istih vrst?
6. Predlog ZMD predlaga Centralno evidenco o malem delu. V kolikšni meri jo bo po Vašem mnenju tisti, ki bo želel delati več, kot je predpisano, lahko zaobšel? V letu 2009 je npr. inšpektorat RS za delo ugotovil le 9 primerov posojanja napotnic.
7. Študent dela študentsko delo preko napotnice pod mejo, ki jo določa. Nato diplomira, v podjetju pa mu zdaj konkurirajo drugi študentje, ki so za delodajalca stroškovno precej ugodnejši od zaposlenega delavca. Ker ne dobi zaposlitve, se vpiše na podiplomski študij. S še višjo izobrazbo in brez delovnih izkušenj ima še manj možnosti za zaposlitev. Kako komentirate ta paradoks?
8. Ali menite, da bi nadzor nad fiktivnimi vpisi, konkretno enotna evidenca vpisa, vplivala na obseg študentskega dela?
9. Posredniki študentskega dela se več kot očitno bojijo izgube dobička. Povezujejo se povezujejo v agencije, ki vlado opozarjajo na finančno visoke posledice sprejetja zakona; ocenjujejo, da bi gospodarstvo obremenilo za skoraj 82 milijonov evrov na leto. Gre pri tem za ščitenje interesov ali kaj drugega?
10. Izkušnje iz tujine kažejo, da samo 10 % oseb, ki opravljajo malo delo, uspe prehod v redno zaposlitev, večina pa jih obtiči v malem delu ali pa ostanejo znova brez dela. Strokovnjaki opozarjajo, da bo uvedba tega zakona s seboj prinesla posledice, ki bodo vidne šele čez čas, negativnih posledic pa ne bo moč odpraviti (radikalno zmanjšanje prihodkov v državno blagajno, ker je malo delo mamljivo za delodajalce). Kako Vi vidite situacijo v prihodnosti?

Priloga 1

11. Nekateri ekonomisti predlagajo, da se malo delo uvede, izvzame pa dijake in študente in študentsko delo ne spreminja, le poostri zakonodajo npr. s centralno evidenco vpisa, ostrejšim nadzorom nad izdajo napotnic, obdavčitev. Kaj je po Vašem mnenju ustrežneje – dosedanja ureditev študentskega dela z ureditvijo glavnih problemov ali malo delo?
12. Predlaga se tudi, da se, v kolikor med delodajalcem in študentom obstajajo elementi delovnega razmerja, to tudi vzpostavi. Kako gledate na to?
13. V Nemčiji se je z ZMD pojavila tudi t. i. *sistemska diskriminacija*, saj naj bi se prek malega dela zaposlovale predvsem ženske, moškim pa naj bi ostalo t. i. »veliko delo«. Zakaj se kljub vsem negativnim posledicam, ki so se pokazale v tujini ne uvede več varovalk?
14. Združenje delodajalcev ministrstvu očita, da pri sestavljanju zakona niso upoštevali izhodiščne študije, ki naj bi bila podlaga za zakonsko urejanje študentske problematike, ta pa je pomen študentskega dela za dopolnjevanje študija in pridobivanje ustreznih praktičnih izkušenj. Kako zelo se Vam zdijo te pomembne?